

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut mezinárodních studií

Katedra ruských a východoevropských studií

Bakalářská práce

2021

Jan Červený

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut mezinárodních studií

Alžírsko a Československo 1954 – 1965

Československá asistence Alžírsku

Bakalářská práce

Autor práce: Jan Červený

Studijní program: Mezinárodní teritoriální studia

Vedoucí práce: Mgr. Daniela Kolenovská, Ph.D.

Rok obhajoby: 2021

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval samostatně a použil jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 3.5.2021

Jan Červený

Bibliografický záznam

Červený, Jan. "Alžírsko a Československo 1954 – 1965: Československá asistence Alžírsku",
Bakalářská práce, Univerzita Karlova, 2021.

Rozsah práce: 60 886 znaků včetně mezer

Anotace

Československá zahraniční politika se na přelomu 60.let 20.století velmi angažovala v Africe. Alžírsko bylo jednou ze zemí, které Československo podpořilo již před získáním nezávislosti například humanitárně nebo dodávkami zbraní. Tato asistence byla poskytována převážně Frontě národního osvobození, což byla organizace, která se zasloužila o nezávislost Alžírska a bojovala proti francouzským jednotkám v letech 1954 – 1962. Československo ale podporovalo i komunistickou stranu Alžírska. Po alžírské nezávislosti ČSSR dále pokračovalo v podpoře alžírského režimu a navázalo intenzivní kulturní a diplomatické i ekonomické vztahy, které se udržely až do sesazení prvního alžírského prezidenta, Ahmeda Ben Bella v roce 1965 jeho rivaly v Alžírsku.

Annotation

Czechoslovak foreign policy in the 1960s was aiming for influence in Africa. Algeria was one of the countries, which Czechoslovakia supported before its independence from France. It consisted primarily of humanitarian aid and the shipping of weapons. This help was coordinated mainly with the National Liberation Front, an organization that gained Algeria its independence and conducted a war against French forces between 1954 – 1962. After Algeria's independence Czechoslovakia carried on with support to the Algerian regime and it established good cultural and diplomatic relations. They lasted until the coup d'état of the first Algerian president Ahmed Ben Bella in 1965, by his rivals in Algeria.

Klíčová slova

Alžírsko, Československo, třetí svět, studená válka, zahraniční politika, Severní Afrika, mezinárodní komunismus

Keywords

Algeria, Czechoslovakia, Third world, Cold war, Foreign policy, North Africa, International communism

Title/název práce

Czechoslovak assistance to Algeria from 1954 to 1965

Obsah

Úvod.....	- 2 -
1. Výzkumný rámec práce.....	- 6 -
1.1. Přehled akademické debaty	- 6 -
2. Intervence v Africe.....	- 10 -
2.1. Československé angažmá ve třetím světě	- 10 -
3. Mezinárodní situace	- 12 -
3.1. Situace v Alžírsku před válkou	- 12 -
3.2. Československo a Francie	- 13 -
3.3. Alžírská situace v kontextu studené války	- 15 -
4. Československé pronikání do Alžírska	- 19 -
4.1. První aktivity Československa v Alžírsku po druhé světové válce	- 19 -
4.2. Alžírsko od roku 1954.....	- 19 -
4.3. Dodávky zbraní Československem do Alžírska	- 21 -
4.4. Alžírské aktivity v Československu	- 23 -
4.5. Humanitární pomoc z Československa	- 24 -
4.6. Ekonomická a kulturní spolupráce s Alžírskem	- 25 -
4.7. Vrchol vztahů mezi Československem a Alžírskem	- 26 -
Závěr	- 27 -
Summary	- 29 -
Použitá literatura	- 31 -
Primární zdroje.....	- 31 -
Sekundární zdroje	- 31 -
Knihy.....	- 31 -
Odborné publikace	- 34 -
Webové zdroje	- 34 -

Úvod

Československá zahraniční politika měla na přelomu 50. a 60. let zvláštní postavení v rámci internacionální politiky východního bloku. Československo začalo v rámci své zahraniční politiky navazovat styky s množstvím zemí „třetího světa.“ Mezi země, se kterými se rozvinuly zajímavé vztahy, patřily například Egypt, Ghana, Etiopie, Sýrie, Kuba, Vietnam a další. Převážně se jednalo o země, které sympatizovaly s myšlenkami komunismu a socialismu, ale samozřejmě existovaly i opačné případy, kdy byly nějakým způsobem navázány důležité vztahy se zeměmi, které politicky inklinovaly spíše na západ, jako třeba Maroko nebo Nigérie.

Tato práce má za cíl popsat fungování a rozsah této Československé politiky v období od roku 1954 do roku 1965 na příkladu Alžírsku s cílem postihnout strategii zahraniční politiky tehdejšího Československa vůči třetímu světu před dekolonizací, během dekolonizace a krátce také po dekolonizaci.

Alžírsko bylo od roku 1830 do roku 1962 francouzskou kolonií. Během koloniálního období bylo postupně co nejvíce začleněno do francouzské administrativy, tak aby bylo považováno za součást Francie. Ostatně i v myslí Francouzů se jednalo o nedělitelnou součást Francie a nejvíce tomu odpovídá slavný citát Françoise Mitteranda z 1. prosince 1954 „*L'Algérie, c'est la France...*“ což v překladu znamená, že „Alžírsko je Francie...“ Stejně smýšlení měl i tehdejší francouzský premiér Pierre Mendès-France.¹ Na počátku bylo Alžírsko rozdělené na 3 départements (regiony), jmenovitě Alger, Oran a Constantine. Départements jsou do současnosti správní celky Francie, kterým předsedá přímo volená rada a radě předsedá prezident départementu.² V případě tří départementů se jednalo o relativně malou část současného Alžírsku, která se nachází na pobřeží Středozemního moře. Jih byl přiřčen k Francii jako territoire du Sahara (Saharské teritorium) a byl pod vojenskou správou. Mezi lety 1955 a 1959 došlo v rámci administrativní reformy k reorganizaci území Alžírsku více départementů a jejich počet se zvýšil. Francie již od počátku upevnění moci v Alžírsku počítala, že Alžírsko bude tzv. kolonií pro osídlení (colonie de peuplement)³.

¹ Sylvie Thénault, ““L’algérie, C’était La France” ... Sans Blague?”, online in *Histoire Coloniale Et Postcoloniale*, (Francie, 2012), <https://histoirecoloniale.net/l-Algerie-c-etait-la-France-sans.html> (staženo 17.4.2021).

² “Le Rôle Du Département”, online, in *Somme.fr*, (Département de Somme: Le conseil départemental de Somme, 2021), <https://www.somme.fr/departement/votre-departement/linstitution/le-role-du-departement/> (staženo 17.4.2021).

³ Christelle Taraud, La colonie de peuplement, c’est la confiscation des terres “indigènes” pour les colons. Online in: *Idées reçues sur la colonisation. La France et le monde: XVIe-XXIe siècle*, (Paris, Le Cavalier Bleu, Idées reçues, 2018), 49 – 56. <https://www.cairn.info/idees-recues-sur-la-colonisation--9791031802640->

Podporovala tedy usazování Francouzů, ale i dalších Evropanů na území Alžírsko. Do roku 1962 se v Alžírsku vytvořila velká menšina imigrantů z Evropy, která měla pod kontrolou většinu úrodné půdy, obchod a průmysl.⁴

Od konce druhé světové války v roce 1945 se koloniální impéria Francie, Velké Británie a také například Itálie začala postupně rozpadat. Mezi prvními vyhlásily nezávislost státy v Asii, jako například Indie v roce 1947. Francie prohrála válku ve své kolonii Indočíně (dnešní Vietnam, Kambodža a Laos). Válka trvala od roku 1946 až do roku 1954, a toto území získalo na Francii nezávislost, ale válka pokračovala dále z jiných důvodů a je známá jako válka ve Vietnamu (1955 – 1975). Pro Francii se jednalo o zdrcující a ostudnou porážku a prohra u pevnosti Dien Bien Phu v roce 1954 byla v době začátku alžírské války za nezávislost velmi aktuální ve smýšlení tehdejších politiků. Výhra Viet Minhu proti Francii inspirovala další hnutí za nezávislost a dekolonizaci, aby vytrvaly ve svém boji, nebo v něm naopak začali, což byl i případ Fronty národního osvobození a Alžírsko.⁵ Válka za nezávislost začala v Alžírsku roku 1954 a trvala až do roku 1962, kdy byly podepsány dohody z Évianu, po jejichž podepsání se Alžírsko stalo nezávislým státem. Kvůli této válce byla Francie v hluboké politické krizi po mnoho let, která vyústila i v změnu ústavy a politického systému Francie v roce 1958.⁶ Tato ústava platí ve Francii dodnes. Jednalo se o konflikt, kde se v rámci studené války střetly mnohé mocnosti, které tím sledovaly své tehdejší zájmy. Avšak zapojily se jen poskytnutím podpory různým stranám konfliktu, nejednalo se přímo o vyslání jednotek, jako například v korejské válce. Spojené státy americké se vyslovovaly pro dekolonizaci již od počátku druhé světové války, tím že Franklin D. Roosevelt (za USA) a Winston S. Churchill (za Spojené království) podepsali Atlantickou chartu v roce 1941.⁷ Jednalo se o dokument, který vyjadřoval myšlenky na uspořádání světa po druhé světové válce a jeden z bodů byl, že národy mají mít právo na sebeurčení.

page-49.htm (staženo 27.4.2021)

⁴René Gallissot, L'économie coloniale dans l'entre-deux-guerres, online in: Abderrahmane Bouchène éd., *Histoire de l'Algérie à la période coloniale. 1830-1962.* (Paris, La Découverte, Poche / Essais, 2014), 363-369. <https://www.cairn.info/histoire-de-l-algerie-a-la-periode-coloniale--9782707178374-page-363.htm> (staženo 26.4.2021)

⁵“Algerian War”, online, *Faculty Of Science And Humanities: The Indochine War (1945-1954)*, (Montreal: Université de Quebec), <http://indochine.uqam.ca/en/historical-dictionary/39-algerian-war.html> (staženo 17.4.2021).

⁶Sylvie Thénault, Le 13 mai 1958 est le tournant de la guerre. in *Algérie: des événements à la guerre. Idées reçues sur la guerre d'indépendance algérienne*, (Paris, Le Cavalier Bleu, Idées reçues, 2012), 97-103. <https://www.cairn.info/algerie-des-evenements-a-la-guerre--9782846703949-page-97.htm> (staženo 17.4.2021).

⁷“Atlantic Charter 14.srpna 1941”, online, (New Haven: Yale Law School, 2008), <https://avalon.law.yale.edu/wwii/atlantic.asp> (staženo 17.4.2021).

Sovětský svaz spatřoval v dekolonizaci a rozpadu impérií neúspěch západního kapitalistického světa a možnost pro export své komunistické ideologie. Původní Francouzská republika, která měla parlamentární systém a spoustu svých problémů si nepřipouštěla přijít o své kolonie. Ve světle vlny nezávislostí se Francie nejdříve pokusila reformovat svoje koloniální impérium. O tento návrh se zasloužil nejvíce Charles de Gaulle, který se chopil moci coby prezident Francie s novou ústavou po roce 1958. Bohužel, ale reformy nestačily pro udržení si koloniálního impéria a okolo roku 1960 měla již většina původních francouzských kolonií plnou nezávislost, až na Alžírsko.

Válka v Alžírsku začala 1. listopadu, kdy nově zformovaná Fronta národního osvobození (Fronte de libération nationale, dále jen FLN) spáchala několik desítek atentátů při kterých zemřelo několik osob. Cílem FLN bylo od počátku získat plnou nezávislost pro Alžírsko. Pro Francii se jednalo o překvapivý útok, protože považovala Alžírsko za klidnější region, bez příliš velkého revolučního napětí.⁸ Útoky FLN stále pokračovaly a k FLN se přidávalo čím dál tím více bojovníků. Francie proto musela jednat a započala intenzivní vojenskou kampaň s cílem rozpráší toto separatistické hnutí.⁹ Také FLN začala hledat více podpory v mezinárodním prostředí pro svůj boj.¹⁰

Postupně se Alžírská válka proměnila ve sledovaný konflikt na světové scéně. Ačkoliv se nejednalo o nejzásadnější dobový konflikt, byl oběma ideovými protipóly tehdejšího světa často využíván jako symbol. Socialistické státy prezentovaly události v Alžírsku jako teror imperialismu a ve Francii se stále držel již zmíněný názor že „Alžírsko je Francie.“ Tato revoluční válka měla velký význam pro mnoho dalších hnutí z třetího světa, které bojovaly za nezávislost násilím nebo i mírumilovně a Alžírsko se po získání nezávislosti stalo takzvanou Mekkou revolucionářů.¹¹

Studia dekolonizace a studené války jsou stále aktuální témata. Téma podpory východního bloku zemím třetího světa zaznamenává v současnosti zvýšenou pozornost. Tato práce se zaměřuje na konkrétní Československé důvody k angažmá v Alžírsku a jak takové angažmá vypadalo. Téma je to o to více zajímavé, protože Alžírsko bylo jednou ze zemí, kde došlo k dekolonizační válce a nezískalo nezávislost mírovou cestou. Alžírsko je také geograficky velmi blízko Evropě a situace v Alžírsku byla v té době o to aktuálnější pro režim

⁸ Zdeněk Beránek, *Alžírsko*, Stručná Historie Států, (Praha: Libri, 2007). 72 – 74

⁹ Ibid. 75 – 76

¹⁰ Ibid. 77 – 78

¹¹ Ben Slama, Mohammed. „*Alger, La Mecque Des Révolutionnaires*“. Online in Youtube 26.6.2017 (France: Arte, Le Point Culture, 2017). <https://www.youtube.com/watch?v=OSmScggTfX8> (staženo 30.3.2021).

v Československu a potažmo další státy východního bloku.

Historie československého působení v Africe sahala již do období první republiky. Československá republika měla konzulát v Alžíru mezi lety 1925 a 1939. Toto konzulární pracoviště bylo nepřekvapivě považováno za ležící na území Francouzské republiky. Exilová vláda obnovila konzulát v roce 1943, když již byla severní Afrika osvobozena. Konzulát zanikl v roce 1951 kvůli neudělení exequatur novému konzulovi. Československo mělo rovněž v letech 1926 až 1939 honorární konzulát v Oranu. Těsně před německou okupací byl tento konzulát uzavřen z úsporných důvodů. Dále je možné vyčíst ze zdrojů, že co se týká obchodních styků v meziválečném období, je obtížné je konkrétněji popsat, protože ve všech statistikách spadaly do kolonky Francie.¹²

Po druhé světové válce se Československo začalo velmi angažovat ve světové politice. Nejvíce od poloviny 50.let, když byla dokončena poválečná rekonstrukce a sovětizace státu. Smrt Stalina byla zajisté důležitým faktorem, který otevřel dveře vývozu socialismu do třetího světa. Ve třetím světě, který se rychle dekolonizoval, také rostla poptávka po dostupném know-how, který zároveň nové národy nechtěly čerpat od bývalých imperiálních mocností. Toto období souviselo samozřejmě s vývojem v SSSR, kde po smrti Stalina dosedl na nejvyšší pozici Nikita Chruščov, a orientace zahraniční politiky Moskvy se proměnila. Započalo otevírání množství zastupitelských úřadů v mnoha zemích v Africe, ale i na Blízkém východě, a československá politika v tomto období aspirovala na to, být opravdu „světovou.“¹³ Do jisté míry komunistický režim v Československu podléhal kontrole Sovětského svazu. Avšak jak bude v této práci ukázáno, československá zahraniční politika byla v tomto období poměrně nezávislá, a často i více úspěšná než ta sovětská. Čím je možné vysvětlit tuto dravost a úspěch tehdejšího komunistického vedení v mezinárodním obchodu, podpoře revolucí, ideologické výchově, hospodářské a technické pomoci? V případě Alžírka se tato práce pokusí na výše uvedené otázky odpovědět. Zaměří se na důvody, proč se vůbec Československo v Alžírsku angažovalo, a jak přesně spolupráce vypadala.

V první části nastíním historii styku Československa a Francie, a s ní i francouzských kolonií. Pokusím se zodpovědět, jaké československé aktivity probíhaly v Alžírsku před vypuknutím války za nezávislost. Budu se zabývat bilaterální politikou vůči Francii a historií francouzské dekolonizace v kontextu Československa. Neméně důležitým prvkem, na který se

¹² Petr Zídek a Karel Sieber, *Československo a Blízký Východ V letech 1948-1989*, (Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2009). 21

¹³ Ibid. 15 – 18

zaměřuji, je širší mezinárodní kontext v rámci Československa. Jak bylo vnímána podpora nezávislého Alžírka lidově demokratickými státy například na západě? Je důležité vysvětlit předpokládanou multilateralitu mezinárodních vztahů v kontextu Alžírka. Práce se i zmíní o kooperaci SSSR a ČSSR v případě Alžírka. Následně je důležité vysvětlit počátky působení Československa v Alžírsku a jejich charakter. Zároveň je nutné neopomenout alžírskou stranu a její motivaci obrátit se s žádostí o pomoc na socialistické Československo. Práce sleduje spolupráci a vývoj vztahů na úrovni Alžírsko – Československo až do roku 1965, kdy se vztahy změnily s vyhlášením alžírské nezávislosti a zdárně pokračovaly po přibližně stejné ose až do roku 1965, kdy v Alžírsku došlo k státnímu převratu. Několikaletý odstup od získání nezávislosti, také mírně vyčerpání prvotní potenciál a nadšení ke spolupráci na obou stranách.

1. Výzkumný rámec práce

1.1. Přehled akademické debaty

Československá zahraniční politika v době komunismu je téma, které aktuálně zažívá zvýšený zájem v historických pracích, jak domácích, tak i v zahraničních. Téma intervencí dvou antagonistických bloků v zemích třetího světa s novou možností přístupu do archivů získává také více na popularitě. Přední český autor, který se věnoval této části historie, a sepsal práce v českém jazyce, je Petr Zídek. Petr Zídek vydal v roce 2006 publikaci *Československo a francouzská Afrika 1948–68*.¹⁴ Jedná se o publikaci analyzující jak Francouzskou Severní Afriku, tak i subsaharské francouzské kolonie. Čerpá převážně z vícero archivů, např. archivu Ministerstva zahraničních věcí nebo archivu Ústředního výboru KSČ. Dále také vydal ve spolupráci s Karlem Sieberem *Československo a Blízký východ v letech 1948 – 1989*¹⁵ (2009) kde se také věnuje Alžírsku a dalším zemím arabského světa. Obě knihy jsou napsány stručně, ale předpokládám, že využily naplno archivy, které byly přístupné v době jejich vzniku. Autoři rozkrývají pozadí fungování československé zahraniční politiky vždy stát od státu a chronologicky popisují, jak tato politika vypadala a fungovala. Dále je v úvodu v těchto knihách popsáno i fungování institucí československého státu, které se podílely na této politice vůči Africe a Blízkému východu.

Francouzský autor, který se zaměřuje na výzkum v dané oblasti, Antoine Marès publikoval mnoho článků a podílel se na editaci knih, jako například *Culture et politique*

¹⁴ Petr Zídek, *Československo A Francouzská Afrika 1948-1968*, Otazníky Našich Dějin, (Praha: Libri, 2006).

¹⁵ Zídek, *Československo A Blízký Východ*

étrangère des démocraties populaires (2007, Paříž).¹⁶ V této knize je obsáhlá kapitola, jejíž náplní je popis, provázanosti kultury a zahraniční politiky. Dále přispěl také do *Cahiers du CEFRES*¹⁷ kde se věnoval otázkám zahraniční politiky Československa a zemí třetího světa.

Dalším zdrojem jsou publikace vydané přímo během šedesátých let 20. století, které se detailně zabývají situací v Alžírsku a jeho inklinací k socialismu v revolučních letech. Samozřejmě se jedná o publikace ideologicky zbarvené, zejména pokud jsou původem z Československa, a snažící se ukázat „progresivní směr alžírského lidu.“

V českém jazyce vyšly dvě knihy s prostým názvem „*Alžírsko*.“ První napsal Dušan Provazník v roce 1966, což je období krátce po získání nezávislosti Alžírska.¹⁸ Druhou napsal a vydal v roce 2007 Zdeněk Beránek.¹⁹ Kniha z roku 1966 je pochopitelně napsána v duchu socialismu a objevují se v ní slovní spojení jako progresivní, reakční, pravicové v pejorativním významu apod. Nejvíce ideologicky zbarvené je odsuzování téměř všech negativních věcí, které způsobili Francouzi v Alžírsku. Nicméně autor dodává, že bez pomoci Francouzů by se Alžírsko po roce 1962 nejspíše zhroutilo zcela. Na každý pád je zajímavé, že kniha věcně a bez ideologie informuje o Alžírsku, a historiografické údaje se jen ve výjimečných případech liší od pozdějších titulů. Samozřejmě se předpokládalo, že by dílo vydané v roce 1966 mohlo obsahovat různá odsouzení alžírského vojenského převratu z roku 1965, ale kniha je strohá a faktická. Zajisté však politická nálada ve společnosti v ČSSR roku 1966 byla jiná než po roce 1968. Sám Dušan Provazník Alžírsko hojně navštěvoval jako redaktor České tiskové kanceláře (ČTK).²⁰

Kniha Zdeňka Beránka *Alžírsko* (2007) je stručná monografie o celkové historii Alžírska od prehistorie až po současnost. Vzhledem k její stručnosti se v ní nenachází informace o vztazích mezi Československem případně Českou republikou a Alžírskem.

Zajímavým příkladem z pole ideologické literatury na téma Alžírska je kniha *Alžírsko – nultá hodina* (1961) od Evy Priesterové.²¹ Jedná se o přeloženou knihu z němčiny od rakouské autorky, která cestovala po Alžírsku v revolučních letech. Její vydání

¹⁶ Antoine Marès, ed., *Culture et Politique Étrangère des Démocraties Populaires*, Collection Principale : Cultures et Sociétés De L'est, (Paris: Institut d'études slaves, 2007).

¹⁷ Cahiers Du Cefres: Les Politiques Étrangères des Etats Satellites De L'URSS 1945-1989, vol. 9, (Prague: CEFRES, 2001).

¹⁸ Dušan Provazník, *Alžírsko*, Zeměmi Světa, (Praha: Svoboda, 1966).

¹⁹ Beránek, *Alžírsko*.

²⁰ Ryszard Kapuscinski and Bozena Dudko, *Šáhinšáh: I knihy Mají Své Osudy: Post Scriptum Rozhovor S Dušanem Provazníkem Od Bozeny Dudko*, (Žilina: Absynt, 2017). 151 – 163

²¹ Eva Priesterová, přeložil Josef Klánský, *Alžírsko - Nultá Hodina*, (Praha: Státní nakladatelství politické literatury, 1961).

československým režimem v roce 1961 se dá považovat za účelové, aby byl ve čtenářích projeven zájem o „progresivní boj alžírského lidu“ v kontextu vzkvétající spolupráce obou zemí.

Novými pohledy nad studenou válkou se zabývají knihy *Global Cold War: Third World Interventions and the Making of Our Times* od Odd Arne Westada²² nebo *Warsaw Pact Intervention in the Third World: Aid and Influence in the Cold War*²³ od Philipa E. Muehlenbecka a Natalie Telepnevy. Díky zpřístupnění archivů v západních zemích, a především po pádu komunismu, v zemích bývalé Varšavské smlouvy, odkrývají internacionální pozadí mnohých konfliktů ve třetím světě a zasazují je do kontextu studené války. Hlavní tezí, o kterou se opírají je, že sovětské satelity nebyly jen loutky Moskvy, ale při různých příležitostech prováděly svou vlastní zahraniční politiku. Samozřejmě se jednalo o politiku, která byla v souladu s moskevskou linií. Tyto knihy se zabývají i západním pohledem na ambice socialistických zemí a tím, co západ dělal, aby zamezil rozpínavosti komunistického vlivu. Věnují se zájmům nových států v Africe a jejich motivací při navazování vztahů s partnery na mezinárodním poli.

V anglickém jazyce vyšla kniha *Czechoslovakia in Africa 1945 – 1968*.²⁴ Napsal ji Philip E. Muehlenbeck v roce 2015 a v úvodu se zmiňuje, že se jedná o první obsáhlou studii o celkové československé zahraniční politice ve vztahu k Africe, která vyšla v anglickém jazyce. Ve své publikaci se Muehlenbeck také jako předchozí autoři opírá o tezi, že československá politika v Africe nebyla jen loutkou Moskvy, ale jednalo se o politiku v mnoha ohledech autonomní.

Archiv Rudého práva a dalších médií, které byly vydávány v Československu, může také posloužit jako určitý zdroj. Tato práce se ale nesoustředí na styl, jakým komunisté informovali o Alžírsku, potažmo o třetím světě. V Rudém právu jsou informace často neúplné a s využitím sekundárních zdrojů a znalosti kontextu je možné odhalit neúplné a zamlčované informace.

V neposlední řadě jsem se opřel o mnoho zdrojů ve francouzském jazyce, protože odborná literatura o Alžírsku je ve francouzštině pochopitelně nejhojnější. Mnoho francouzských autorů, kteří se věnovali Alžírsku, se zmiňuje ve svých pracích o inklinaci

²² Odd Arne Westad, *The Global Cold War: Third World Interventions and The Making Of Our Times.*, (Cambridge: Cambridge University press, 2005).

²³ Philip E. Muehlenbeck and Natalia Telepneva, eds., *Warsaw Pact Intervention in The Third World: Aid and Influence In The Cold War*, (London: I.B. Tauris, Hunter College, 2018).

²⁴ Philip E. Muehlenbeck, *Czechoslovakia In Africa, 1945-1968*, (Basingstoke: New York, 2016).

alžírských bojovníků k východnímu bloku, ale téměř nikdo se tomuto fenoménu nevěnuje dopodrobna. Jako možné vysvětlení se jeví, že ostatní aspekty alžírského konfliktu jsou pro Francii z historického hlediska mnohem více zásadní než například prodej zbraní z Československa do Alžírka.

Chtěl jsem se opřít i o různé archivní dokumenty, tak abych podložil určitá stanoviska zahraniční politiky tehdejšího Československa vůči Alžírsku nebo naopak. Nahlédl jsem do dokumentů, týkajících se Alžírka v databázi Wilson Center projektu *Cold war international history project*,²⁵ které mi poskytly převážně znalosti uvažování alžírských představitelů. Dokumenty popisovaly z většiny vztahy se socialistickými státy a jejich pomoc ovšem velmi stručně a obecně. Československa se dokumenty týkaly pouze okrajově a nejvíce zastoupené byly dokumenty o spolupráci Čínské lidové republiky a Alžírka v revolučních letech.

Také jsem nahlédl do několika archivních dokumentů z Politického byra Ústředního výboru KSČ, které se týkaly Alžírka, které mi pomohla vyhledat vedoucí mojí práce v Národním archivu. Konkrétně *Schůze PB ÚV KSČ ze dne 2. října 1962, Rozbor současného vývoje v Alžírsku a návrh úkolů čs. zahraniční politiky vůči Alžírské lidové demokratické republice. Národní archiv ČR, fond PB ÚV KSČ, svazek 365-366; aj./bod458/7*, byl velmi zajímavý, protože v říjnu 1962, tedy půl roku po podepsání Evianských dohod představoval budoucí vyhlídky zahraniční politiky Československa vůči Alžírsku. Popisoval je poměrně dost konkrétně, ale stále se jednalo pouze o plány a v úvodu tohoto dokumentu bylo jasně napsáno, že je nutné vyčkat jakým vnitřním vývojem se bude Alžírská politika ubírat a podle toho aplikovat zmíněnou politiku. Zmíněný dokument by mohl posloužit pro komparaci cílů a reálných výsledků spolupráce. To by ovšem předpokládalo jiný koncept této práce a také rozsáhlejší práci v archivech, aby bylo možné zjistit, jestli tato politika byla naplněna nebo ne.

V této práci se často objevuje termín *třetí svět*. Rozhodl jsem se ho používat i přesto, že v současnosti se uplatňuje spíše pojem *global south* (*globální jih*). Vnímám tyto dva názvy ale rozdílně. Třetí svět bylo pojmenování států, které se během studené války nehlásily ani ke kapitalistickému bloku, ani k socialistickému bloku. Užívalo se tedy pro období, na které se tato práce zaměřuje. Kdežto *global south* je modernější termín, který se rozšířil až po konci studené války a je to pojmenování pro státy, které se nachází převážně na jižní polokouli a které jsou dlouhodobě méně rozvinuté vůči státům „severu.“ Případně by se nabízelo i

²⁵ “The Algerian Revolution and The Communist Bloc”, online, (Washington DC: Wilson Center, 2021), <https://digitalarchive.wilsoncenter.org/collection/229/the-algerian-revolution-and-the-communist-bloc> (staženo 24.4.2021).

pojmenování *rozvojové země*, ale to nepopisuje tolik politický směr jako spíše ekonomickou situaci. Třetí svět je tedy v této práci míněn jako směr politiky velké části států během studené války, které v současnosti řadíme do „globálního jihu.“ Třetí svět píše v textu také s malým počátečním písmenem, protože se nejedná o pojmenování konkrétního územního celku, ale spíše o určitý směr politiky tehdejších států, který ale zároveň nebyl oficiální pojmenování.

Autoři, z kterých jsem čerpal, ale toto pojmenování nepoužívají. Je to pravděpodobně způsobené tím, že často píše o konkrétních územních celcích, jako například o Africe nebo o Blízkém východě apod.²⁶

Zároveň by se dalo použít i pojmenování jako například státy z Hnutí nezúčastněných. To jsem, ale také nezvolil, protože neimplikuje tolik tehdejší realitu mezinárodní politiky a tehdejší dobu. Nakonec, Hnutí nezúčastněných států je oficiální organizace, která funguje dodnes.

2. Intervence v Africe

2.1. Československé angažmá ve třetím světě

Pro pochopení celé problematiky je důležité zmínit charakteristiku vztahů východního bloku se třetím světem. Stalinský Sovětský svaz si uvědomoval strategickou pozici Afriky, ale vzhledem k jistému opomenutí, a také hlavně kvůli usilování o vliv v jiných částech světa bylo sovětské angažmá do roku 1955 zanedbatelné. Sovětský svaz se také snažil upevnit svoji pozici ve Středomoří, kam měl historicky a geograficky ztížený přístup.²⁷ Stalin se například zajímal o možnost správy nad Libyí na Postupimské konferenci, ale SSSR Libyi do své sféry vlivu nakonec nezískal.²⁸ Zároveň ve sledovaném období této práce proběhla tak zvaná Suezská krize o kontrolu této důležité dopravní tepny.

Větší část afrických území začala získávat nezávislost až na počátku 60. let²⁹, tím bylo pronikání SSSR také ztížené. Mezi prvními nezávislými státy byly Egypt, Tunisko, Maroko a Etiopie. To byly první státy, s kterými mohly další země navázat spolupráci, nyní už jako s nezávislými státními útvary, nikoliv koloniemi. Pochopitelně, se Sovětským svazem se ve

²⁷ Více o sovětské politice ve Středomoří: Thomas H. Etzold, "The Soviet Union in The Mediterranean", online in *Naval War College Review* 37, no. 4 (1984): 4 – 22 , <https://www.jstor.org/stable/44637047> (staženo 17.4.2021) dále také v: Curt Gasteyer, "Moscow And The Mediterranean", online, *Foreign Affairs* 46, no. 4 (1968): 676 - 687, doi:10.2307/20039336. <https://www.foreignaffairs.com/articles/russian-federation/1968-07-01/moscow-and-mediterranean> (staženo 17.4.2021).

²⁸ Muehlenbeck, *Czechoslovakia in Africa*. 8

²⁹ Jako rok Afriky je považován rok 1960, kdy získalo nezávislost 17 afrických států.

stejném období začalo v Africe angažovat také Československo, které hned v roce 1955 díky SSSR uzavřelo dohodu o prodeji zbraní Egyptu.³⁰ To ovšem nebyl první kontakt Československa s Afrikou. Československo mělo právě s Egyptem rozvinuté obchodní vztahy již před rokem 1955. V roce 1946 a 1947, tedy ještě před komunistickým převratem v Československu a za vlády egyptského krále Faruka, vyvezlo zbraně do Egypta. Zároveň se Československo podílelo na dalších projektech a obchodu s Egyptem. Egypt byl tedy pro Československo jakýmsi vstupním prostorem do Afriky, a to již od meziválečného období a poválečná spolupráce na to jen navázala.³¹

S rokem 1955 také souvisí Bandungská konference³², která podnítila větší zájem o třetí svět a jeho možný strategický význam. Sovětská politika byla nicméně velmi oportunistická. Zidek zmiňuje, že SSSR často navazoval vřelé vztahy se zeměmi, kde byly místní komunistické strany zakázány nebo perzekuovány. Ovšem v strategickém soupeření dvou bloků mělo pro SSSR často význam takový vztah navázat. Neméně důležitý byl také předpokládaný vývoj směrem k socialismu. Poté se o takovém státu hovořilo jako o progresivním nebo revolučním.³³

V komunistickém systému měla všechny nástroje zahraniční politiky v gesci Komunistická strana Československa (KSČ).³⁴ K tomu, je důležité si uvědomit, že zahraniční politika Československa byla pod kontrolou SSSR. Československo tedy nikdy neprovádělo zahraniční politiku v rozporu s SSSR. Často se také jednalo o politiku, která byla zadána z Moskvy. Československo se také řadilo spíše k politicky nejvěrnějším spojencům SSSR.³⁵ Státní instituce, které měly největší vliv na formování politiky vůči Africe byly Ministerstvo zahraničních věcí (MZV) a Ministerstvo zahraničního obchodu (MZO). Zásadní roli hrála Hlavní technická správa (HTS), která spadala pod MZO, ale de facto byla nezávislá. HTS zprostředkovávala prodej vojenského materiálu do dalších zemí. Svou roli na různých zahraničních projektech, obchodech a spolupráci hráli také „formálně nevládní organizace.“ Takové organizace se neprezentovaly jako součást Československého státu, ale stejně jako vše, byly pod kontrolou KSČ. Jednalo se například o Československý červený kříž, nebo

³⁰ Zidek, *Československo A Blízký Východ*. 54

³¹ Veronika Vavrečková, „Československo-Egyptské Vztahy V letech 1945–1948“, *Mezinárodní Vztahy* 50, no. 1 (2015). 73 – 87

³² Konference v Indonésii, které se zúčastnilo 29 asijských a afrických států a hnutí za nezávislost, které formulovaly svoje postoje vůči soupeření západního a východního bloku a kolonialismu.

³³ Zidek, *Československo a Francouzská Afrika*. 13 – 50

³⁴ Muehlenbeck, *Czechoslovakia in Africa*. 10 – 11

³⁵ *Ibid.* 3 – 5

různé podniky zahraničního obchodu jako Omnipol, Strojexport apod.³⁶

Nezanedbatelnou roli v zahraniční politice východního bloku hrála rozvědka, která často verbovala svoje agenty i v zahraničí. Rozvědka měla za úkol sledovat vývoj politické situace v zemích Afriky a svojí činností příznivě působit na socialistický vývoj v nových státech Afriky. Většina pracovníků ambasad byli agenti rozvědky a velvyslanec podléhal její kontrole. Dalším cílem rozvědky bylo také shromažďovat informace, které by pozitivně přispěly k boji proti imperialismu a neokolonialismu.³⁷

Další roli v zahraniční politice hrála samozřejmě KSČ a další komunistické strany z jiných zemí. V případě Alžírka se dá hovořit o Komunistické straně Francie (Parti communiste français dále jen PCF) a Komunistické straně Alžírka (Partie communiste algérien dále jen PCA). Komunistická strana Alžírka vznikla nejdříve jen jako odnož PCF, ale v době alžírské války se jednalo o nezávislou organizaci. Vztah mezi Komunistickou stranou sovětského svazu (KSSS), KSČ a PCF a jeho role na mezinárodní scéně je rozsáhlé téma a o celé jeho problematice se tato práce zmíní jen okrajově. Historii vztahů mezi PCA a PCF a KSČ se budu zabývat v nezbytně nutné míře, v kontextu spolupráce obou zemí.

3. Mezinárodní situace

3.1. Situace v Alžírsku před válkou

V roce 1954 žilo podle různých zdrojů v Alžírsku milion až milion a půl obyvatel evropského původu. Celková populace Alžírka byla okolo deseti milionů. Ale ne všichni Evropané byli Francouzi. Mezi nepůvodními obyvateli se nacházeli také Španělé, Italové a další, kteří se z historických důvodů usadili v Alžírsku.³⁸

Před válkou téměř polovina obyvatel žila ve městech, což bylo pro Afriku nevídané. Ve městech žila většina Evropanů, kdežto větší část muslimského obyvatelstva přebývala na venkově. Více než polovina muslimů byla negramotných, protože Francie naprosto zanedbala školní výuku.³⁹ Politická reprezentace Alžířanů byla zjevně potlačována.⁴⁰ Volební právo

³⁶ Zídek, *Československo a Francouzská Afrika*. 28 – 36

³⁷ Zídek, *Československo a Francouzská Afrika*. 24 – 28

³⁸ Hugo Vermeren, Les migrations françaises et européennes vers l'Algérie au début de la IIIe République, in Abderrahmane Bouchène éd., *Histoire de l'Algérie à la période coloniale. 1830-1962*. (Paris, La Découverte, Poche / Essais,) 2014, 194 – 200. <https://www.cairn.info/histoire-de-l-algerie-a-la-periode-coloniale--9782707178374-page-194.htm> (staženo 26.4.2021)

³⁹ Aissa Kadri, Histoire du système d'enseignement colonial en Algérie. Online in, *La France et l'Algérie: leçons d'histoire: De l'école en situation coloniale à l'enseignement du fait colonial*. (Lyon: ENS Éditions, 2007) 19 – 39, <http://books.openedition.org/enseditions/1268> (staženo 27.4.2021)

měla asi jen šestina muslimů.⁴¹ Francouzi ovládali většinu alžírské úrodné půdy. Většina muslimských obyvatel byla nevzdělaná a negramotná. Zároveň ani většina obyvatel nemluvila francouzsky a Francouzi zase nemluvili arabsky, takže vedle sebe žily dvě komunity, které si jen těžko rozuměly. Francii se tedy nepodařilo pofrancouzštit obyvatele této kolonie, i když Alžírsko bylo vždy zamýšleno jako kolonie s tímto účelem.⁴²

3.2. Československo a Francie

Vztahy na úrovni Praha – Paříž byly navázány již se vznikem Československé republiky v roce 1918 a od té doby nebyly nijak výrazně přerušeny. Československo se nicméně po únoru 1948 dostalo do nové situace. Nová komunistická vláda rezignovala na aktivní udržování zahraniční politiky. Všechny vztahy se zahraničím řídila Komunistická strana (KSČ). Zahraničně-politické postoje se změnily, protože sovětské satelity sledovaly přísnou linii a direktivy z Moskvy. Mezitím se svět začal formovat do dvou antagonistických bloků Východu a Západu. Navzdory skutečnosti, že Československo teď bylo na druhé straně železné opony než Francie, jejich vztahy pokračovaly. Československo, které bylo teď vedeno KSČ nechtělo zhoršit vztahy s francouzskou vládou, které přinášely výhody. I když Francie byla kapitalistická země, která byla v komunistické rétorice nepřitelem a spojencem Spojených států.⁴³

Do situace ve vzájemných vztazích teď nejvíce promlouvala KSČ. Ta udržovala kontakty s Komunistickou stranou Francie (PCF), která v poválečných letech byla stranou relativně silnou, kdy získávala okolo 20 % hlasů v parlamentních volbách.⁴⁴ Tehdy vedl PCF Maurice Thorez, který byl stalinista. Taková spolupráce byla však neoficiální. Podpora francouzským komunistům, která se přicházela z Československa, byla opravdu nevídaná a funkcionáři PCF často jezdili do Československa na ozdravné pobyty a docházelo k rozsáhlé kulturní spolupráci.⁴⁵ Dobrých historických vztahů s Francií umně využívalo vedení v Moskvě k šíření sovětské propagandy ve Francii a k prezentování Československa jako

⁴⁰ Beránek, *Alžírsko*. 48

⁴¹ Ibid. 69

⁴² Charles-Robert Ageron, *Aux origines de la Toussaint 1954*, online in *Genèse de l'Algérie algérienne*. Volume 2, (Saint-Denis, Éditions Bouchène, Histoire du Maghreb, 2005), 501 – 516 . <https://www.cairn.info/genese-de-l-algerie-algerienne--9789961966273-page-501.htm> (staženo 18.4.2021).

⁴³ Ludmila Motejlková, „Československo a Francie 1948-1968. Československo-Francouzské Diplomatické a Kulturní Vztahy V letech 1948-1968.“, online (Disertační práce, Univerzita Karlova, 2016), <https://dspace.cuni.cz/handle/20.500.11956/72887>, 129 (staženo 17.4.2021).

⁴⁴ “Résultats du Parti à la Chambre Basse”, online, (Université de Sherbrooke, Québec, Canada: École de politique appliquée, Faculté des lettres et sciences humaines, 3.4.2021), <https://perspective.usherbrooke.ca/bilan/servlet/BMParti?codePays=FRA&codeParti=pcf> (staženo 3.4.2021).

⁴⁵ Motejlková, „Československo a Francie“. 146

vyspělé země.⁴⁶

Přesto by se dalo období do roku 1954 charakterizovat jako chladné, protože vztahy s Francií komplikovalo mnoho afér, jak smyšlených, tak reálných, které se týkaly špionáže a dalších aktivit, jak na československé, tak i francouzské straně.⁴⁷ Takové události nepochybně souvisí s linií stalinismu, která panovala ve východním bloku až do roku 1954 a ostře se vymezovala proti imperialismu. Také souvisí s vyostřením studené války v 50. letech a většího soupeření dvou bloků, které se nutně muselo projevit ve vzájemných vztazích a aférách.

I přes tyto aféry vřelé vztahy s francouzskými komunisty dále trvaly. V roce 1956 přijali představitelé z PCF pozvání na mezistranická jednání, kde mimo jiné zazněl i názor PCF na alžírské národně-osvobozenecké hnutí. Závěr jednání se nesl v duchu stejného názoru stran na problémy zavádění komunismu do praxe v širším kontextu světových otázek. Dnes dostupné materiály nedovolují analyzovat konkrétní obsah jednání, a není tedy jasné, jestli v roce 1956 již zazněl od delegace PCF názor na alžírský problém.⁴⁸

V roce 1958 byla v Káhiře založena prozatímní vláda Alžírské republiky (Gouvernement provisoire de la République algérienne, dále jen GPRA). V reakci na to navštívil francouzský velvyslanec v Československu Claude de Boisagner Ministerstvo zahraničí, aby připomněl, že tato vláda nemá žádnou moc nad územím Alžírsko a francouzská vláda ji považuje za nelegální. Také neopomenul zdůraznit, že pokud by Československo uznalo GPRA, jednalo by se o nepřátelský akt a vměšování se do vnitřních záležitostí Francie.⁴⁹ Mimo to, Zídek zmiňuje, že Československo se v uznání GPRA přímo podřídilo SSSR a uznalo ji až o dost později, protože i Sověti si uvědomovali, že by její uznání způsobilo obrovské mezinárodní problémy s Francií.⁵⁰

Největší problém nastal ve vztazích Francie a Československa v roce 1959, kvůli záležitosti týkající se obchodní lodi Lidice. Tato československá loď byla zastavena francouzským námořnictvem na cestě do Casablanky, protože Francouzi se správně domnívali, že bude převážet zbraně, které měly skončit v rukou alžírských povstalců, i když náklad směřoval do Maroka. Prostředníkem při tomto obchodu bylo Ministerstvo zahraničních věcí a Ministerstvo obrany Maroka. Nicméně celý obchod skončil fiaskem a náklad byl zabaven a vyložen v Alžírsku francouzským námořnictvem. Ústřední výbor KSČ a Marocké ministerstvo obrany se snažilo vydávat celý obchod za oficiální, to již bylo ale příliš

⁴⁶ Ibid. 8 – 10

⁴⁷ Ibid. 137

⁴⁸ Motejlková, „Československo a Francie“. 168

⁴⁹ Ibid. 174

⁵⁰ Zídek, *Československo a Blízký Východ*. 31

pozdě. Československo si také uvědomovalo, že angažováním se v alžírském problému prodejem zbraní riskuje diplomatickou roztržku s Francií. Zabavení takového nákladu přirozeně vedlo k ochlazení vzájemných vztahů. Československo se společně s Marokem a Tuniskem přidalo k protestu proti jednání Francie, především na základě skutečnosti, že loď byla zastavena ve vodách, které podléhaly marocké pobřežní suverenitě.⁵¹ Československo se rozhodlo požadovat po Francii náhradu škody za zabavené zbraně, protože stále vydávalo zásilku za legitimní obchod mezi Československem a Marokem. I když se Československo snažilo vyřešit situaci diplomatickou cestou, Francie odmítala jakékoliv vyrovnání. Po několika měsících tedy Československo přistoupilo k ekonomickým sankcím vůči Francii, což bylo postižení francouzských pohledávek, konkrétně náhrady za znárodněný majetek.⁵²

Československo sice začalo tajně podporovat alžírské povstalce již velmi brzo během války, ale nezdráhalo se, ani prodat vojenský materiál Francii, který nakonec nejspíše směřoval do Alžírsku i když Francie tvrdila, že je určený pro Madagaskar. Jednalo se nákladní vojenská letadla. Československo se jich ale potřebovalo zbavit a Ministerstvo národní obrany Československa argumentovalo, že Francie by si stejná letadla mohla koupit volně na trhu, kdyby je nekoupila od Československa.⁵³

3.3. Alžírská situace v kontextu studené války

Francie hrála v politice Sovětského svazu od konce druhé světové války důležitou roli. Sovětský svaz neustále spatřoval nebezpečí ve sjednoceném a silném Německu a v letech po druhé světové válce se snažil o sblížení s Francií, s kterou jej pojily podobné názory na Německo. Francie samozřejmě předpokládala, že slabé Německo rovná se silná Francie, ale Spojené státy americké měly opačný názor. Industrializace a silná pozice Německa v NATO (North Atlantic Treaty Organization) měl být základní kámen v boji proti komunismu.⁵⁴ Francie byla, ale členem NATO a během války v Alžírsku úspěšně pokračovala ve vývoji jaderných zbraní jejichž první úspěšný test provedla v Alžírsku pod jménem Gerboise bleue

⁵¹ V roce 1959 ještě nebyla v platnosti žádná mezinárodní úmluva OSN o volném moři. Tehdy stále platily starší právní obyčeje, které podle zásady *terrae potestas finitur ubi finitur armorum vis*, což znamenalo, že státy měly suverenitu nad svým pobřežím potud, kam dostřelily kanóny. Zadržení, které se odehrálo v tomto limitu od Marockého pobřeží Francií bylo tedy nelegálním aktem, protože v těchto vodách mělo právní suverenitu pouze Maroko.

⁵² Motejlková, „Československo a Francie“. 185

⁵³ Zídek, *Československo a Francouzská Afrika*. 33

⁵⁴ Elizabeth Schmidt, *Foreign Intervention In Africa: From The Cold War To The War On Terror*, (Cambridge: Cambridge University Press, 2013). 45

v roce 1960.⁵⁵ I přesto, ale Sovětský svaz spatřoval ve Francii nejslabší článek imperialistického systému.⁵⁶

Ve Francii také existovala tradičně silná komunistická strana, která se pro Sovětský svaz jevila jako dobrý partner pro vnitřní ovlivňování záležitostí na západě. PCF byla přijata do Kominterny při svém založení v roce 1920. První alžírská hnutí, která požadovala reformy, autonomii nebo změnu podmínek v kterých místní obyvatelé žijí, se začala formovat již v meziválečné době a PCF to sledovala. SSSR již v meziválečné době podporoval antiimperiální a dekolonizační politiku. Mezi válkami například postavila PCF na kandidátní listinu při komunálních volbách v Alžiru místní obyvatele, kteří prosazovali reformy. PCF uvažovala, že by mohla postavit svoji kampaň proti kolonizaci oproti původnímu plánu se držet pouze strategie třídního boje. V utlačovaných místních obyvatelích spatřovala proletariát a v kolonizátorech vykořisťovatele.⁵⁷

Spojené státy se staly po druhé světové válce opatrným propagátorem dekolonizace podepsáním Atlantické charty roku 1941, která mimo jiné předpokládala, že národy si budou moci vybrat svobodně svoji vládu a budou mít svobodný přístup k světovému obchodu.⁵⁸ Na druhé straně se Spojené státy opíraly o Trumanovu doktrínu, která proklamovala, že je důležité předejít rozpínání komunismu kdekoli na světě.⁵⁹ V prvních letech alžírského boje za nezávislost tedy Spojené státy opatrně podporovaly Francii. Hlavní důvod byl, že se jednalo o jejich spojence v NATO, a bylo potřeba, aby Francie byla silná země a udržela si svůj vliv ve světě. Zároveň se Spojené státy také obávaly rozšíření komunismu v Alžírsku, pokud by tam vzniklo mocenské vakuum. Dalším, neméně důležitým elementem bylo vymezení se vůči Egyptu Gamála Abdela Násira.

Egypt začal podporovat dekolonizaci a hnutí bojující za nezávislost od uchopení moc prezidentem Násirem. Od poloviny 50. let se Egypt začal velmi orientovat na východní blok, a proto byl trnem v oku všech západních mocností.⁶⁰ Americká politika prezidenta Dwighta

⁵⁵ Jean-Charles Jauffret, Ces officiers qui ont dit non à la torture, online in, *Algérie 1954-1962*, (Paris, Autrement, *Mémoires/Histoire*, 2005), 142 – 154 . <https://www.cairn.info/ces-officiers-qui-ont-dit-non-a-la-torture--9782746707184-page-142.htm> (staženo 17.4.2021).

⁵⁶ Report attached to „development of relations with socialist countries since march 19, 1961, Dossier 08/13/07; Fond: GPRA, 1958-62; Archives Nationales d'Algérie, Alger. Translated from French and transcribed by Pierre Asselin, with Paulina Kostrzewski. <https://digitalarchive.wilsoncenter.org/document/121589> (staženo 24.4.2021).

⁵⁷ Céline Marangé, Le Komintern, Le Parti Communiste Français et La Cause de L'indépendance Algérienne (1926-1930).”, online, *Vingtième Siècle. Revue D'histoire* 2016, no. 131 (2016): 53 – 70, <http://www.jstor.org/stable/44114909>. 56 (staženo 17.4.2021).

⁵⁸“Atlantic Charter 14.srpna 1941.“

⁵⁹ “The Truman Doctrine, 1947”, online, (USA: Departement of State, Office of the Historian, 2021), <https://history.state.gov/milestones/1945-1952/truman-doctrine>. (staženo 17.4.2021).

⁶⁰ Schmidt, *Foreign Intervention*. 36 – 44

D. Eisenhowera (1953 – 1961) a jeho ministra zahraničních vztahů Johna Fostera Dullese (1953 – 1959) se soustředila hlavně na vytváření tlaku na Francii, aby reformovala svoji pozici v Alžírsku. Tedy aby se nestáhla kompletně z Alžírska, protože to by vytvořilo již zmíněné mocenské vakuum.⁶¹ Na druhou stranu alžírskou válku považovali Američané za vnitřní problém Francie a nevěnovali mu příliš velkou pozornost. Spojené státy tedy neměly potíže poskytnout Francii vojenskou techniku vyhrazenou pro NATO. Nicméně docházelo k neshodám mezi NATO a Francií, protože Francie měla se zostřením války v Alžírsku alokováno obří množství armády, která by nebyla připravena tam, kde ji NATO požadovalo v případě jiného konfliktu.⁶² S eskalací alžírské války v roce 1957, ale Spojené státy začaly zesilovat kritiku vůči Francii, která masakrovala Alžířany, posílala je do detenčních táborů a několikrát porušila svrchovanost hranic Tuniska. Kdyby Spojené státy podporovaly Francii v takových operacích, poškodily by si tím svoji image v očích národních hnutí a zase by je o něco více posunuly do područí komunismu.⁶³

Části francouzské politické scény, zejména konzervativci a socialisté vnímali propuknutí konfliktu v Alžírsku jako další boj proti komunismu. K prvním známkám povstání v hlavním městě, Alžíru, došlo přibližně půl roku po prohře Francie u Dien Bien Phu v bývalé kolonii Indočíně, kde jednotky Viet Minh byly otevřeně komunistické. Předpoklad, že první vůdci zformované FLN bojovali za socialistickou revoluci byl vlastně konspirační teorie, kterou si konzervativci a jiné části politického spektra ve Francii odůvodňovaly rozhodnutí nevzdat se Alžírska. Původně byly konspirační teorie o tom, že bojovníci FLN jsou placeni sověty poměrně běžné.⁶⁴ Hlavním důvodem, proč se jednalo o nepravdivou informaci je fakt, že FLN nebyla komunistická a zakazovalo se být v FLN a PCA zároveň.⁶⁵ FLN potřebovala během celého boje za nezávislost mezinárodní podporu, jinak by proti Francii neměla šanci. Proto navazovala vztahy, z kterých čerpala diplomatické ale i ekonomické výhody, s mnoha zeměmi. Když ji nějaký stát nabídl spolupráci již nebylo důležité, jestli patří do socialistického tábora nebo do kapitalistického tábora, nebo se nachází mimo toto rozdělení. Příklad toho, že Čína uznala jako první provizorní vládu Alžírska v čele s Ferhatem Abbasem

⁶¹ Schmidt, *Foreign Intervention*. 45 – 50

⁶² “Report On The 1959 Annual Review - Chapter On France: C-M(59)94-Part 2-Fr”, online, in Archives.nato.int, (NATO: North Atlantic Council, 1959), <https://archives.nato.int/report-on-1959-annual-review-chapter-on-france>. (staženo 17.4.2021).

⁶³ Schmidt, *Foreign Intervention*. 50

⁶⁴ Christopher Harrison, “French Attitudes to Empire and The Algerian War”, online in, *African Affairs* 82, no. 326 (1983), 75 – 95, <https://www.jstor.org/stable/721479>. (staženo 18.4.2021).

⁶⁵ Charles-Robert Ageron, *Les guerres d’Indochine et d’Algérie au miroir de “la guerre révolutionnaire”*, online in: *Genèse de l’Algérie algérienne*. Volume 2, (Saint-Denis, Éditions Bouchène, Histoire du Maghreb, 2005), 517 – 534. <https://www.cairn.info/genese-de-l-algerie-algerienne--9789961966273-page-517.htm> (staženo 17.4.2021).

oficiálně, jen přižívoval teorie o obrovském komunistickém spiknutí v pozadí alžírské války. Osoba a politika Charlese de Gaulla, který převzal ve Francii moc v roce 1958 s plánem vyřešit alžírský problém, byla spjata s jistou paranoiou a mccarthismem⁶⁶, takže se stále často probíralo, že udržení Alžírka zabrání rozpínání komunismu.⁶⁷

Internacionalizace konfliktu byla důležitá i pro potvrzení mezinárodní legitimacy a suverenity budoucího Alžírského státu. Pokud by konflikt nebyl mezinárodní a svět by k němu přistupoval jako k vnitřnímu problému Francie, FLN a později GPRA by neměla šanci na úspěch, a pravděpodobně by se ocitla v mezinárodní izolaci. Alžířané tedy svými vztahy s dalšími státy připravovali půdu i pro budoucí spolupráci na státní úrovni.⁶⁸

Některé zdroje uvádějí, že vzhledem k tomu, že Spojené státy měly zájem na emancipaci Alžírka, ale zároveň SSSR měl zájem na rozkolu mezi Francií a Spojenými státy, tak nedělal nic proti Francii až do pozdějších let alžírské války. Rezervovaný postoj Moskvy způsobil, že první komunistické země, které byly ve spojení s alžírskými nacionalisty, byly Jugoslávie a Čína.⁶⁹ Čína celkově podporovala mnoho hnutí za nezávislost v Africe, možná i více než SSSR. SSSR nezůstal pozadu, a také nabídl spolupráci FLN, nicméně stále SSSR uznal GPRA až o mnoho později než například Čína. Byl to také krok, jak rozšířit svůj vliv v situaci studené války.

Egypt Gamala Násira se od Egyptské revoluce v roce 1952 vyprofiloval jako nejvíce viditelný podporovatel národněosvobozeneckých hnutí v arabském světě. Násirův Egypt již od roku 1955 spolupracoval se Sovětským svazem a Československem, které mu prodaly velké množství zbraní v hodnotě 921 milionů Kčs.⁷⁰ Mnoho z těchto zbraní bylo následně propašováno do Alžírka pro potřeby FLN, již ale bez vědomí Československých úřadů.

Maroko a Tunisko byly francouzskými protektoráty a získaly plnou nezávislost již v roce 1956. Toho využívala FLN, která měla základny v odlehlých částech těchto zemí hraničící s Alžírskem nebo v příhraničních vesnicích. Pozdější Československé dodávky materiálu proudily do Alžírka zpravidla po zemi z Maroka a Tuniska kam, byly přímo

⁶⁶ Mccarthismus bylo období ve Spojených státech amerických, kdy byly z komunismus obviňováni často nevinné lidé ve státní správě a posléze přišli o svá místa.

⁶⁷ Harrison, *French Attitudes*. 75 – 95

⁶⁸ Martina Benčuríková, "Počiatky Vedecko-Technickej Spolupráce Medzi Československom A Alžírskom 1959 - 1964", ed. Monika Kabešová, Matěj Bekera, and Pavlína Parchanská a kol., *České, Slovenské A Československé Dějiny 20.století XIV., no. XIV.* (2020): 23 – 33.

⁶⁹ Jeffrey James Byrne, *La guerre d'Algérie, facteur de changement du système international*, in Abderrahmane Bouchène éd., *Histoire de l'Algérie à la période coloniale. 1830-1962.* (Paris, La Découverte, Poche / Essais, 2014), 657-663. <https://www.cairn.info/histoire-de-l-algerie-a-la-periode-coloniale--9782707178374-page-657.htm>, (staženo 17.4.2021).

⁷⁰ Zídek, *Československo A Blízký Východ*. 57

odeslány, nebo z Egypta pozemní cestou.⁷¹

4. Československé pronikání do Alžírka

4.1. První aktivity Československa v Alžírsku po druhé světové válce

První aktivity v poválečném Alžírsku se týkají mezistranických vztahů mezi KSČ a PCA. Pro československý komunismus, který prováděla KSČ je patrný silný příklon k internacionalismu celého hnutí. Československo se proto velmi angažovalo v internacionálním komunistickém hnutí a poskytovalo pomoc dalším komunistickým státům a organizacím. Jak již bylo řečeno výše, přibližně v prvním desetiletí od konce druhé světové války převládal v zahraniční politice lidových demokracií stalinismus, takže internacionální politika se spíše omezovala na zveličování nebezpečí, které by mohlo přijít ze Západu. Proto se nejspíše vztahy s Alžírskem do roku 1954 nevyznačují velkou intenzitou. Samozřejmě důvodem také je, že Alžírsko stále spadalo pod Francii a celá zahraniční politika východního bloku, až do příchodu Chruščova k moci v SSSR, byla omezená. Představitelé KSČ byli pozváni v roce 1952 na sjezd PCA, nicméně kvůli mezinárodní situaci mezi východním blokem a západem na začátku 50.let, ani nepředpokládali, že by dostali víza od Francie.⁷²

4.2. Alžírsko od roku 1954

Se začátkem povstání v Alžíru se zintenzivnily vztahy s PCA. Komunistický režim viděl zárodek revoluce a logicky chtěl podpořit spřátelenou komunistickou stranu. Vše ovšem bylo velmi komplikované, protože první revoluční události, které se v Alžírsku začaly dít, byly z vnějšího pohledu nepřehledné. Kdyby se jednalo o komunistickou revoluci, tak by Československo nejspíše neváhalo s podporou PCA, nicméně první nepokoje rozpoutala FLN. I když PCA, jako všechny komunistické strany byla proti kolonialismu, nepřistoupila ona jako první k ozbrojenému boji, nýbrž FLN. S postupnou dominancí FLN byla Komunistická strana Alžírka marginalizována. Následně byla PCA nucena vstoupit do FLN a tím byla de facto rozpuštěna. FLN měla za cíl sdružovat všechny organizace boje za nezávislost. Po vyhlášení nezávislosti Alžírka byla PCA zakázána. O této skutečnosti se práce zmíní ještě později.⁷³

Dá se říct, že prvních několik let bylo FLN poměrně malé hnutí, čítající několik tisíc členů operujících po celém Alžírsku (které je pro představu v současnosti největší stát v Africe).

⁷¹ Zídek, *Československo A Blízký Východ*. 54 – 59

⁷² Zídek, *Československo A Blízký Východ*. 21

⁷³ *Ibid.* 22

Z toho důvodu byl i mezinárodní zájem o konflikt menší. Docházelo k partyzánskému boji a atentátům na Evropany. Francie také přistoupila ke konfliktu jako k boji proti domácím teroristům. Boje nabyly na intenzitě v roce 1957, kdy je do Alžírska povoláno větší množství francouzských jednotek a strhne se bitva o Alžír, kterou francouzské speciální jednotky vyhrájí.⁷⁴

Československo ke konfliktu nejdříve zaujímal stejny přístup jako SSSR. FLN byla zpočátku silně antikomunistická, čímž je možné vysvětlit, proč se východní blok v počátku konfliktu zdráhal FLN podporovat. Obrat ve vztazích vůči FLN přichází, když i francouzská komunistická strana zkritizovala francouzskou intervenci v Alžírsku. V ten moment přichází rovněž Chruščov s kritikou francouzského zásahu. Zdroje uvádějí, že Moskva získala informace, že FLN dostává finance z USA, a proto se podpory tohoto hnutí obávala.⁷⁵ Neměla zájem ho podporovat, když ho údajně podporovali již Američané. FLN ale hledala podporu na obou stranách studené války, aby dosáhla svého ultimátního cíle – nezávislosti.

V říjnu 1957 přišla do ÚV KSČ žádost o pomoc z alžírské strany. Předseda PCA Larbi Bouhali na své návštěvě Československa obrátil na tajemníka sekretariátu ÚV KSČ Jiřího Hendrycha a požádal o finanční a materiální pomoc.⁷⁶ Československo požadavek odmítlo, protože pravděpodobně ještě v roce 1957 nepovažovalo za vhodné podpořit cizí komunistickou stranu v účasti na povstání proti Francii. Pro Československo mezinárodní situace stále hrála významnou roli.

Nezávisle na žádosti Larbiho Bouhali byla v tomto období v roce 1957 poskytována humanitární pomoc Alžírskému červenému půlměsíci a také Sdružení alžírských pracujících. Tyto organizace se staraly o civilní raněné a uprchlíky. Tato pomoc byla organizována Československým červeným křížem a Ústřední radou odborů.⁷⁷

V roce KSČ dala souhlas se zřízením propagačního sekretariátu PCA v Praze. Tento sekretariát měl vyvažovat propagandu FLN, kterou se FLN snažila šířit v Evropě, aby podpořila svůj národně osvobozenecký boj. Sekretariát působil v utajení v Československu, protože se vedení KSČ oprávněně domnívalo, že by skutečnost jeho existence mohla znesnadnit vztahy s Francií. Zdroje uvádějí, že o činnosti tohoto sekretariátu je dostupných

⁷⁴ Sylvie Thénault, La bataille d'Alger est le symbole de la guerre d'Algérie, Online in, *Algérie: des „événements“ à la guerre. Idées reçues sur la guerre d'indépendance algérienne*, (Paris, Le Cavalier Bleu, Idées reçues, 2012), 63 – 71. <https://www.cairn.info/algérie-des-evenements-a-la-guerre--9782846703949-page-63.htm> (staženo 17.4.2021).

⁷⁵ Zídek, *Československo a Francouzská Afrika*. 71

⁷⁶ Zídek, *Československo A Blízký Východ*. 22 – 23

⁷⁷ Zídek, *Československo a Francouzská Afrika*. 83 – 85

málo informací. Materiály dodané PCA, se měly občas vysílat i ve francouzském a arabském vysílání Českého rozhlasu.⁷⁸

Jediný kontakt s FLN před rokem 1960, o kterém se zdrojová literatura zmiňuje, je vystoupení dvou alžírských studentů v Národním shromáždění v roce 1957, kteří představili strategii FLN a požadovali na podporu hlavně zbraně. Z dostupných zdrojů není jasné, jestli Československo nějak vyhovělo těmto požadavkům.⁷⁹ Jeví se to jako nepravděpodobné, protože by se jednalo o příliš oficiální podporu, která by se těžko vysvětlovala.

4.3. Dodávky zbraní Československem do Alžírka

Československé zbraně se dostávaly do Alžírka přes země Blízkého východu již v počátku konfliktu, protože země jako Egypt nebo Sýrie podporovaly povstalce a Československo vyváželo do těchto zemí zbraně legálně. Zbraně se posléze na místním černé trhu pravděpodobně dostaly do Alžírka. Na skutečnost, že zbraně posléze skončily v Alžírsku, nemělo žádný vliv.⁸⁰

Československo bylo v 20.století jeden z největších exportérů zbraní na světě. Po druhé světové válce sice export trochu poklesl, ale s obnovením československého průmyslu na počátku padesátých let bylo pro Československo klíčové najít nové trhy pro odbyt. S rozdělením světa na dva bloky se takový úkol zdál složitější. Proto byla vytvořena Hlavní technická správa a Omnipol. Jednalo se o státní podniky, které měly v gesci prodej zbraní do zahraničí. Byly to de facto jeden podnik, ale operovaly samostatně, tak, jak vyžadovala okamžitá situace. Často pro znemožnění dohledání skutečnosti, kdo zbraně prodal. Nákup zbraní pak zprostředkovávaly víceméně komukoliv.⁸¹ Důležité bylo také, že Československo získávalo těmito obchody devizy, které potřebovalo na nákup jiných technologií v zahraničí, a proto byl ze strany Československa o tyto obchody velký zájem.

První dodávky zbraní povstalcům procházely přes Maroko a Egypt roku 1957. V Československu je dojednal jistý Driss Ben Said, který zprostředkoval zahraniční nákupy pro FLN. Sovětský svaz schválil prodej zbraní, které formálně doputovaly do Alžírka přes Egypt a Maroko. Za tyto zbraně bylo placeno v dolarech v hotovosti prostřednictvím konzulátu ve Švýcarsku, takže ekonomický efekt byl pro Československo nezanedbatelný. Jednalo se o zastaralé ruční zbraně, kterých se Československo potřebovalo zbavit, a proto byl

⁷⁸ Zídek, *Československo a Francouzská Afrika*. 75

⁷⁹ Ibid. 76

⁸⁰ Ibid. 78

⁸¹ Muehlenbeck, *Czechoslovakia in Africa*. 89

tento obchod velmi výhodný.⁸²

V roce 1958 poslalo Československo další dodávku zbraní, prostřednictvím Driss Ben Saida, ale jugoslávská loď Slovenija, která ji převážela do Maroka, aby poté byly propašovány do Alžírsku, byla zastavena francouzským námořnictvem a náklad zabaven. Protože loď nebyla česká, nevznikl z toho příliš velký skandál.⁸³ Francouzi ale rozpoznali kvůli nedbalosti, že se jedná o zbraně z Československa.⁸⁴

Problém nastal až s dodávkou zbraní na Československé lodi Lidice. Jednalo se poměrně velkou dodávkou v hodnotě 1 632 000 USD. Zbraně měly putovat do Maroka a byly prodány přímo marockému Ministerstvu obrany. Československo mělo informace, že zbraně ve výsledku doputují k alžírským bojovníkům. Kvůli shodě nešťastných náhod a nedbalostí byla československá loď Lidice zadržena francouzskými vojenskými plavidly v na volném moři a eskortována do přístavu v Oranu v Alžírsku, kde byl náklad zabaven. Jednalo se převážně o trofejní vojenskou techniku z druhé světové války. Československo tedy mělo motivaci se zbavit takto přebytečného materiálu, který by byl jinak pravděpodobně sešrotován. Nejednalo se ani o největší dodávku do Maroka (reálně ale určenou pro povstalce v Alžírsku). Největší dodávka, před nezávislostí Alžírsku se uskutečnila 2.1.1959 a proběhla bez problémů.⁸⁵ Alžírčané měli zájem nakupovat v Československu, protože nejspíše poskytovalo zbraně výhodně. Jednalo se přeci jenom o již zastaralé kusy techniky. Československo těmito prodeji zbraní pravděpodobně nesledovalo přímo proalžírskou politiku, jednalo se převážně o výhodný obchod pro Československo. Zdroje se také nezmiňují o politickém cíli orgánů, které rozhodovaly o obchodu.⁸⁶

Po této aféře ve Francii ještě více zesílil strach z Československé podpory Alžírčanů a celkově angažmá východního bloku v tomto regionu. Nejvíce tuto skutečnost charakterizuje pozdější zpráva francouzského Ministerstva zahraničních věcí, která těsně před podepsáním dohod z Évianu (1962) konstatovala, že Československo poskytlo největší pomoc alžírským povstalcům ze všech komunistických zemí.⁸⁷

Francie se také zajímala o Alžírany, kteří se cvičili v Československu v obsluze zbraní a různých systémů. Z důvodů dobrého utajení na československé straně byly ale informace, které Francie měla zkreslené, nadsazené, nebo naprosto nedostatečné. Ostatně, v dostupných archivech neexistují informace o výcviku Alžírčanů ve vojenské sféře v Československu před

⁸² Zídek, *Československo a Francouzská Afrika*. 78 – 79

⁸³ Muehlenbeck, *Czechoslovakia in Africa*. 99

⁸⁴ Zídek, *Československo a Francouzská Afrika*. 79

⁸⁵ Zídek, *Československo A Blízký Východ*. 26

⁸⁶ Zídek, *Československo a Francouzská Afrika*. 79 – 82

⁸⁷ *Ibid.* 156

rokem 1961.⁸⁸

V roce 1961 dodalo Československo již postupně nově vznikajícímu alžírskému státu, nyní ještě přes GPRA, dodávku těžších zbraní, jako houfnic apod.⁸⁹ V souvislosti s dodávkami složitějších zbraňových systémů začali do Československa přijíždět první Alžířané, aby se vycvičili v používání této nové výzbroje. V tomto případě je důvod jejich příjezdu jasný. Smlouvy na prodej zbraní byly uzavřeny rovnou s dodatkem o poskytnutí výcviku.⁹⁰

Z dostupných zdrojů je ale patrné, že do Československa již proudili alžírští občané předtím.

4.4. Alžírské aktivity v Československu

V roce červenci 1960 dochází k prvním oficiálnějšími kontaktům s provizorní Alžírskou vládou (GPRA). Ta vyslala do Prahy svou delegaci s cílem otevřít v Praze informační středisko. Středisko mělo získat mezi Východoevropany podporu pro alžírský boj. Československo, ale nechtělo dále poškodit své vztahy s Francií, které již byly velmi komplikované kvůli aférám s loděmi Lidice a Slovenije a proto s otevřením tohoto střediska váhalo.

Situace se nicméně otočila již v průběhu roku 1960, kdy Československo začalo uznávat GPRA de facto, protože se Antonín Novotný, prezident Československa, sešel s představiteli GPRA na XV. valném zasedání OSN v New Yorku. Stále se jednalo o otevření informačního střediska FLN/GPRA. Navzdory tomu se Československu návrh stále nezamlouval, protože určitá stanoviska GPRA nepřijalo za svá.⁹¹ Je možné, že Československu stále vadil silný antikomunismus FLN. Ostatně otevření informačního střediska již byl otevřený politický krok oproti tajným dodávkám zbraní z předchozích let. Tajné působení obdobného informačního střediska teď již rozpuštěné PCA v Československu také mohl být problém. Československo stále mělo vřelejší vztah v této době s alžírskými komunisty i když komunisté byli naprosto okrajové hnutí bez téměř žádného vlivu na politiku a situaci v Alžírsku.

Otevření informačního střediska bylo projednáno s představiteli PCF, PCA a SSSR, kteří se všichni vyjádřili kladně. Důvodem bylo pravděpodobně sledování stejného politického cíle, a to byla nezávislost Alžírsku.⁹²

⁸⁸ Zídek, *Československo a Francouzská Afrika*. 156

⁸⁹ Muehlenbeck, *Czechoslovakia in Africa*. 100

⁹⁰ Zídek, *Československo A Blízký Východ*. 34

⁹¹ Ibid. 32 – 33

⁹² Ibid. 33

Avšak jak dosahovala GPRA v zahraniční politice úspěchů, začali pracovníci pražského informačního střediska PCA otevření střediska GPRA kritizovat. Čeští komunisté na to nebrali ohled a v lednu 1961 bylo otevřeno v Praze „Alžírské informační středisko,“ které vedl Mohammed Yalla, představitel FLN.⁹³

Československo se tedy v tomto případě řídilo širší zahraniční politikou východního bloku, kdy byla důležitější podpora celého Alžírska a nikoli shoda s marginální PCA.⁹⁴

4.5. Humanitární pomoc z Československa

Československo začalo posílat aspoň symbolickou humanitární pomoc alžírským uprchlíkům již v roce 1957, byla jen velmi malá a omezila se převážně na poskytnutí peněžních prostředků. Ze strany Československého červeného kříže a Ústřední rady odborů (ÚRO) byla navázána spolupráce s Alžírským červeným půlměsícem. Československo zaslalo darem léky a desítkám alžírských bojovníků bylo prostřednictvím ÚRO umožněno léčení v československých zdravotnických zařízeních.⁹⁵

Objem této pomoci byl rok od roku zvyšován a do roku 1961 poslal Československý červený kříž na pomoc alžírským povstalcům materiál v hodnotě 36 mil. Kčs. Alžírská armáda také požádala o vyslání lékařů do Maroka (odkud operovali alžírští vojáci), a Československá vláda jim vyhověla. V roce 1962 byli v rámci Mezinárodního Červeného kříže vysláni čeští zdravotníci do Tuniska (v Tunisku také operovali alžírští vojáci).⁹⁶

Je pochopitelné, že Československo, jako mnoho jiných států, nemohlo zavírat oči před konfliktem v Alžírsku a lidskými ztrátami, které si vyžádal. Ještě když se jednalo o konflikt nevyrovnaný, kdy FLN vedla převážně partyzánský boj proti moderní francouzské armádě. Z toho důvodu je pochopitelné, že pomoc v humanitární oblasti byla poskytována již relativně brzy.

Po vyhlášení alžírské nezávislosti se v Československu konala peněžní a věcná sbírka Čs. Červeného kříže, jejíž celková hodnota dosáhla 30mil. Kčs.⁹⁷

⁹³ Zídek, *Československo A Blízký Východ*. 35

⁹⁴ Zídek, *Československo a Francouzská Afrika*. 77

⁹⁵ Tomáš Studenovský, „Československá Pomoc Rozvojovým Zemím Severní Afriky V 60.Letech 20.století“ (Diplomová práce, Univerzita Karlova 2010), 39 <https://is.cuni.cz/webapps/zzp/detail/74494/> (staženo 17.4.2021).

⁹⁶ Zídek, *Československo a Francouzská Afrika*. 84

⁹⁷ Studenovský, „Československá Pomoc“. 44

4.6. Ekonomická a kulturní spolupráce s Alžírskem

Československo vypomáhalo Alžírsku také v jiné než vojenské sféře. Tato asistence začala z většiny až po vyhlášení dohod z Évianu. Alžírsko například požádalo Československo o pomoc s výstavbou Alžírské tiskové agentury. Alžírsko mělo zájem o výpomoc zejména z důvodů odpoutání se od francouzské závislosti. Československo v tomto případě vidělo možný politický prospěch. Na výcviku techniků a redaktorů se podílela Československá tisková kancelář (ČTK).⁹⁸

Zásadní roli v kulturní výměně mezi Československem a celkově zeměmi třetího světa představovala Universita 17.listopadu. Byla založena v roce 1961 v Praze a jednalo se o vysokou školu pro zahraniční studenty. Studenti v ní studovali na třech fakultách: fakultě jazykové a odborné přípravy, fakultě společenských věd a na fakultě přírodovědecké a technické. Část studentů po absolvování jazykového kurzu pokračovala ve svém studiu na uměleckých školách.⁹⁹ Československo poskytovalo takováto stipendia hlavně z důvodů ideologických. Chtělo přispět k vychování elit nově vzniklých států, které by se poté mohli více přiklonit k socialismu.¹⁰⁰

Již před vyhlášením nezávislosti Alžírsku studovali v Československu Alžířané. Nejzajímavější je pravděpodobně studijní pobyt Mohammeda Lakhdar-Hamina, který byl v roce 1959 vyslán FLN na studijní pobyt do Prahy, aby studoval na FAMU. Studium sice nedokončil a docházel se raději učit do filmových laboratoří na Barrandově, ale věnoval se dále filmu a je považován dodnes za jednoho z nejvíce významných alžírských režisérů.¹⁰¹

Na základě dohody mezi ČTK a Alžírskem vypomohlo ČTK na vzniku prvních dvou alžírských filmů.¹⁰² Bohužel z dostupných zdrojů není možné dohledat o jaké přesně filmy se jednalo. Nejsou konkrétně zmíněné ani v archivních dokumentech, do kterých se mi podařilo nahlédnout.¹⁰³

Francouzská tajná služba se snažila o pobytech alžírských studentů v Československu zjistit co nejvíce informací již před podepsáním dohod z Evianu, ale to se jí nedařilo, a proto

⁹⁸ Zidek, *Československo A Blízký Východ*. 36

⁹⁹ Marta Edith Holečková, *Příběh Zapomenuté Univerzity: Universita 17.listopadu (1961-1974) A Její Místo V Československém Vzdělávacím Systému A Společnosti*, (Praha: Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, 2019). 69 – 70

¹⁰⁰ *Ibid.* 61 – 62

¹⁰¹ Tereza Stejskalová, ed., *Filmaři Všech Zemí, Spojte Se!: Zapomenutý Internacionalismus, Československý Film A Třetí Svět = Filmmakers Of The World, Unite! : Forgotten Internationalism, Czechoslovak Film And The Third World*, (Praha, Tranzit.cz, 2017). 100 – 101

¹⁰² Benčuríková, "Počiatky Vedecko-Technickej Spolupráce." 23 – 33 .

¹⁰³ Schůze PB ÚV KSČ ze dne 2. října 1962, Rozbor současného vývoje v Alžírsku a návrh úkolů čs. zahraniční politiky vůči Alžírské lidové demokratické republice. Národní archiv ČR, fond PB ÚV KSČ, svazek 365-366; aj./bod458/7

Československou podporu Alžíránům zveličovala.¹⁰⁴

4.7. Vrchol vztahů mezi Československem a Alžírskem

Za možné vyvrcholení vztahů mezi Alžírskem a Československem ve sledovaném období se dá považovat návštěva Ahmeda Ben Belly, prvního prezidenta nezávislé Alžírské lidové demokratické republiky v Československu. Ta se uskutečnila 11. až 14. května 1964. Ben Bella se zastavil v Praze a Bratislavě na své cestě po socialistických státech. Předtím navštívil Sovětský svaz a Bulharsko. O této návštěvě excesivně informovalo Rudé právo jako o podobných návštěvách v tomto období Československých dějin. Hlavní náplní zpráv bylo přátelství obou národů a podpora Československa v budování alžírského socialismu.¹⁰⁵ Rudé právo otisklo několikrát projevy prezidenta ČSSR a generálního tajemníka ÚV KSČ v jedné osobě Antonína Novotného a Ahmeda Ben Belly, v kterých mluví o výstavbě socialismu a boji proti neokolonialismu a imperialismu.¹⁰⁶ Výsledkem Ben Bellovy návštěvy bylo podepsání několika mezistátních dohod mezi Alžírskem a ČSSR. Československo také poskytlo Alžírsku úvěr v hodnotě 100 milionů Kčs.¹⁰⁷ Českoslovenští komunisté si od této návštěvy slibovali, že nezávislé Alžírsko postaví svoji společnost na socialistických principech. Dále také předpokládali, že se rozvine obchod s Alžírskem, který byl pro Československo důležitý, protože to byla možnost, jak nakoupit suroviny, kterými Alžírsko disponovalo z jiného státu než SSSR.¹⁰⁸ Ben Bella o cestě k socialismu mluvil několikrát ve svých projevech a v závěrečném komuniké o návštěvě Československa.

Výsledkem této státní návštěvy bylo oživení vztahů a obchodu s Alžírskem, které ale trvalo jen do puče v červenci 1965, kdy byl Ben Bella v sesazen a uvězněn. Jediná oblast vztahů, která zaznamenala rozvoj, bylo množství československých expertů, kteří pracovali v Alžírsku.

¹⁰⁴ Zídek, *Československo a Francouzská Afrika*. 157

¹⁰⁵ O této návštěvě informovalo Rudé právo každý den na titulní straně od 11.5.1964 do 14.5.1964

¹⁰⁶ Rudé Právo 15.5.1964: "Skončila Návštěva Alžírských Přátel, President Ahmed Ben Bella Odcestoval Z Československa", Praha, vol. 44, (Praha, 1964), <http://archiv.ucl.cas.cz/index.php?path=RudePravo/1964/5/15/1.png>. (staženo 17.4.2021).

¹⁰⁷ Zídek, *Československo A Blízký Východ*. 40

¹⁰⁸ Benčuríková, "Počiatky Vedecko-Technickej Spolupráce." 23 – 33.

Závěr

Československo se ve sledovaném období od roku 1954 do roku 1965 snažilo podpořit nezávislé Alžírsko v duchu mezinárodní socialistické politiky vůči třetímu světu, kterou prosazoval i Sovětský svaz. Za vznikem nezávislého Alžírska se zasloužilo Československo hlavně dodávkami zbraní. Tyto dodávky byly uskutečňovány primárně kvůli své výhodnosti, až druhotně z politických důvodů jako podpora dekolonizace. Nejdříve byly poskytovány tajně díky zprostředkování marocké vlády, v pozdější fázi konfliktu se jednalo o již polooficiální dodávky provizorní alžírské vládě, a nakonec při nezávislosti Alžírska již o přímé dodávky. S těmito dodávkami Československo začalo také cvičit alžírský personál v obsluze dodávaných zbraní. Dále Československo podporovalo FLN také humanitární pomocí zraněným. Alžírsku se po získání nezávislosti dostala také technická, kulturní a ekonomická podpora z Československa, jako například možnost alžírských studentů studovat v Praze, které využilo několik desítek studentů napříč různými obory. Tato podpora se dá zdůvodnit převážně politickými cíli. Alžírsko se již od začátku své cesty k nezávislosti snažilo přiklonit k socialismu. ČSSR poskytovalo takovou pomoc velmi výhodným způsobem, často na úrok, darem nebo formou stipendií. Přesto ale alžírská vláda složená z FLN nedokázala z vnitropolitických důvodů socialistický plán sovětského typu začít realizovat. Jako jeden z problémů této spolupráce, který byl typický pro země třetího světa byla nespolehlivost, která se projevovala převážně neplněním uzavřených mezivládních smluv a časté politické změny v nově vzniklých státech, což je i případ Alžírska. Vztahy tedy nemohly být naplno rozvinuty hlavně z důvodu sesazení Ahmeda Ben Belly jako prezidenta Alžírska, protože tato událost byla hodnocena negativně v Československu.

Alžířané si byli zároveň vědomi, že mezinárodní spolupráce je cesta ke skutečné nezávislosti a také prostředek ustanovení uznání v zahraničí. Proto se obrátili na socialistické státy a také na Československo, které protože bylo průmyslově rozvinuté, mělo prostředky, jak Alžírsko podpořit. KSC se v Alžírsku zaměřovala na dvě politické síly, na Komunistickou stranu Alžírska a Frontu národního osvobození. Alžířtí komunisté byli ale později marginalizováni v boji o nezávislost a v nezávislém Alžírsku byla komunistická strana zakázána. To ovšem KSC neodradilo od další spolupráce s Alžírskem, protože Ahmed Ben Bella proklamoval, že Alžírsko nastoupí vývoj směrem k socialismu.

V kontextu československé politiky vůči třetímu světu bylo v této relaci nejzajímavější právě vykročení KSC za meze výhradní spolupráce se stranami hlásícími se

k marxismu. FLN nebyla strana, která by se k marxismu nebo leninismu otevřeně hlásila. Faktický zákaz komunistické strany Alžírsko tyto styky zkomplikoval, ale nakonec českoslovenští komunisté přiznali FLN vedoucí úlohu ve výstavbě socialismu což se odrazilo v rétorice československých státních deníků při návštěvě Ben Belly v Praze. Alžírsko ale podporovaly i jiné socialistické státy, takže Československo nebylo v tomto ojedinělý případ. ČSSR nakonec nedokázalo tuto spolupráci proměnit v určitý speciální vztah. Vztahy v Evropě, s bezprostředními sousedy včetně kapitalistických států byly vždy hlavnější než vztahy se zeměmi severní Afriky. Ostatně, Československo mělo lepší hospodářské výsledky v obchodu s Tuniskem i Marokem po celé sledované období. Zaměření této práce, ale není schopné vysvětlit proč se obchodu s těmito zeměmi dařilo a s Alžírskem tolik ne.¹⁰⁹ Pro Alžírsko byla Československá podpora jednou z důležitějších, což se odrazilo právě na návštěvě Ben Belly v roce 1964. Je možné toto vyvozovat z množství informací, které Československý tisk publikoval o této návštěvě, a také prohlášení Ben Belly o poděkování alžírského lidu za podporu, která se mu dostala. Také se představitelé obou států při této návštěvě dohodli na dalším prohloubení spolupráce, která ovšem nebyla splněna v takovém rozsahu, v kterém Československo předpokládalo.

Pro Československo byla tato spolupráce výhodná z několika důvodů. Otevřenější politika 60.let umožňovala státům v sovětské sféře vlivu provozovat tuto politiku způsobem, kterým je popsána v této práci. Hospodářsky získávalo Československo trh pro odbyt svých výrobků a také přístup k surovinám, na kterých bylo jinak závislé na Sovětském svazu nebo na dovozu z kapitalistických států.¹¹⁰ V sovětské režii respektive v režii Moskvou řízeného internacionálního socialismu se snažilo Československo všemi druhy spolupráce přiklonit Alžírsko na stranu východního bloku a vyvážet tak socialistickou myšlenku do Afriky. Alžírsko samo nebylo ničím výjimečný případ, protože Československo provozovalo podobné aktivity v mnoha jiných afrických státech.

Cílem práce bylo ukázat, jak probíhala Československá politika vůči Alžírsku ve sledovaném období. Práce ukázala, že Československo podporovalo Alžírsko jak ekonomicky, tak politicky a kulturně. Zároveň také práce potvrdila, že ÚV KSČ, které řídilo tuto politiku ve vztahu k Alžírsku, sledoval i své zájmy a strategické cíle Československa a nedostávalo přímo úkoly od vedoucích představitelů ze Sovětského svazu. Spolupráce

¹⁰⁹ O této problematice dále informuje například kniha: *Československo A Blízký Východ V Letech 1948-1989*, (Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2009).

¹¹⁰ O obchodních vztazích s africkými zeměmi pojednává například: *Czechoslovakia In Africa, 1945-1968*, (Basingstoke: New York, 2016).

s Alžírskem byla navázána na dobrovolné bázi jak ze strany FLN a PCA tak KSČ. Zasadila tuto spolupráci také do širšího kontextu bádání o pomoci socialistických států zemím třetího světa. Také utřídila současné poznatky o angažmá socialistických států v alžírském konfliktu na příkladu Československa. Samozřejmě v Alžírsku se angažovalo více socialistických států a každý měl pravděpodobně jiné důvody k tomuto jednání a také konkrétní spolupráce mohla být postavena na jiných prostředcích a vztazích. Z dostupných zdrojů byl sestaven přehled a vysvětlení jak vztah Alžírska a Československa ve sledovaném období probíhal. Také bylo odpovězeno, jaké byly cíle KSČ a FLN v tomto vztahu. Potvrdila, že tato podpora byla pro Československo výhodná hospodářsky i politicky a stejným způsobem byla výhodná i pro Alžírsko.

Summary

Communist Czechoslovakia supported between 1954 and 1965 Algeria in many cases. It was a foreign policy that aimed to influence wider aspects of new emerging countries in the third world in the spirit of socialist doctrine. The main instrument of that policy was the sale of weapons to Algeria. The reason for those sales was mainly economic and secondarily political. Another way of supporting the Algerian revolutionaries was humanitarian aid to the injured. After the independence, Algeria obtained technical assistance, help with cultural cooperation, and economic help. The later help to Algeria was mainly of political reason as a help to a young foreign nation which slowly started its path to socialism. The problems arising from the instability of the political situation in Algeria caused the sub-development of cooperation to the full potential between the two countries.

Algerians asked for support from Czechoslovakia because they were aware that they need international recognition for their struggle against France. Czechoslovakia had also enough material and know-how for ensuring the support that Algerians needed.

The contacts between the Czechoslovak communist party and the Algerian liberation front were the first official Czechoslovak contacts with a non-Marxist party.

For Algerians, the Czechoslovak support was of higher importance, which showed during the visit of Ahmed Ben Bella, the first Algerian president, in Czechoslovakia, when in a number of his speeches and the speeches of Czechoslovak president Antonin Novotny, was mentioned that the support that Algeria gained from Czechoslovakia was greatly appreciated.

The cooperation with Algeria was profitable for Czechoslovakia for many reasons. First, it was a goal to access new markets for obsolete products or products that

Czechoslovakia could not sell to the capitalist countries. The second was the influence, that this support brought on the politics of Algeria and the final aim to support Algeria in building a socialist political system.

Further studies could answer the range and reasons for cooperation declines and restorations in later years, but this study had as an upper limit the year 1965. The range of this study could not answer the question on how important this support was for Algeria.

Použitá literatura

Primární zdroje

Schůze PB ÚV KSČ ze dne 2. října 1962, Rozbor současného vývoje v Alžírsku a návrh úkolů čs. zahraniční politiky vůči Alžírské lidové demokratické republice. Národní archiv ČR, fond PB ÚV KSČ, svazek 365-366; aj./bod458/7

“Atlantic Charter 14.srpna 1941”. Online, New Haven: Yale Law School, 2008. <https://avalon.law.yale.edu/wwii/atlantic.asp>. (staženo 17.4.2021)

Report attached to „development of relations with socialist countries since march 19, 1961, Dossier 08/13/07; Fond: GPRA, 1958-62; Archives Nationales d’Algérie, Alger. Translated from French and transcribed by Pierre Asselin, with Paulina Kostrzewski. <https://digitalarchive.wilsoncenter.org/document/121589> (staženo 24.4.2021).

“Report On The 1959 Annual Review - Chapter On France: C-M(59)94-Part 2-Fr”. Online. In *Archives.nato.int*, NATO: North Atlantic Council, 1959. <https://archives.nato.int/report-on-1959-annual-review-chapter-on-france> (staženo 17.4.2021).

Rudé Právo 15.5.1964: "Skončila Návštěva Alžírských Přátel, President Ahmed Ben Bella Odcestoval Z Československa", Praha, vol. 44, (Praha, 1964), <http://archiv.ucl.cas.cz/index.php?path=RudePravo/1964/5/15/1.png> (staženo 17.4.2021).

“The Truman Doctrine, 1947”. Online, USA: Departement of State, Office of the Historian, 2021. <https://history.state.gov/milestones/1945-1952/truman-doctrine>. (staženo 17.4.2021).

Sekundární zdroje

Knihy

Ageron Charles-Robert. Aux origines de la Toussaint 1954. online in *Genèse de l’Algérie algérienne*. Volume 2. Saint-Denis, Éditions Bouchène, Histoire du Maghreb 2005. 501-516. <https://www.cairn.info/genese-de-l-algerie-algerienne--9789961966273-page-501.htm> (staženo 18.4.2021).

Ageron Charles-Robert. Les guerres d’Indochine et d’Algérie au miroir de “la guerre révolutionnaire “. online in *Genèse de l’Algérie algérienne*. Volume 2. Saint-Denis, Éditions Bouchène, Histoire du Maghreb, 2005. 517-534. <https://www.cairn.info/genese-de-l-algerie->

algerienne--9789961966273-page-517.htm (staženo 17.4.2021).

Beránek, Zdeněk. *Alžírsko*. Stručná Historie Států, Praha: Libri, 2007.

Bouchène, Abderrahmane, Jean-Pierre Peyroulou, and Ouanassa Siari Tengour. *Histoire De L'algerie À La Période Coloniale. 1830-1962*. Online. Poche / Essais, Paris: La Découverte, 2014.

<https://www.cairn.info/histoire-de-l-algerie-a-la-periode-coloniale--9782707178374.htm> (staženo 17.4.2021).

Byrne, Jeffrey James. La guerre d'Algérie, facteur de changement du système international, in Abderrahmane Bouchène éd., *Histoire de l'Algérie à la période coloniale. 1830-1962*. Paris, La Découverte, Poche / Essais, 2014, 657-663. <https://www.cairn.info/histoire-de-l-algerie-a-la-periode-coloniale--9782707178374-page-657.htm>, (staženo 17.4.2021).

Gallissot René, L'économie coloniale dans l'entre-deux-guerres, online in: Abderrahmane Bouchène éd., *Histoire de l'Algérie à la période coloniale. 1830-1962*. (Paris, La Découverte, Poche / Essais, 2014), 363-369. <https://www.cairn.info/histoire-de-l-algerie-a-la-periode-coloniale--9782707178374-page-363.htm> (staženo 26.4.2021)

Holečková, Marta Edith. *Příběh Zapomenuté Univerzity: Universita 17.listopadu (1961-1974) A Její Místo V Československém Vzdělávacím Systému A Společnosti*. Praha: Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, 2019.

Jauffret, Jean-Charles. Ces officiers qui ont dit non à la torture. online in *Algérie 1954-1962*, Paris, Autrement, Mémoires/Histoire 2005, s. 142-154. <https://www.cairn.info/ces-officiers-qui-ont-dit-non-a-la-torture--9782746707184-page-142.htm> (Staženo 17.4.2021).

Kapuscinski, Ryszard, and Bozena Dudko. *Šáhinšáh: I Knihy Mají Své Osudy: Post Scriptum Rozhovor S Dušanem Provazníkem Od Bozeny Dudko*, Žilina: Absynt, 2017.

Kadri, Aïssa. Histoire du système d'enseignement colonial en Algérie. Online in, *La France et l'Algérie: leçons d'histoire: De l'école en situation coloniale à l'enseignement du fait colonial*. Lyon: ENS Éditions, 2007. 19-39 <http://books.openedition.org/enseditions/1268>. (staženo 27.4.2021)

Muehlenbeck, Philip E. *Czechoslovakia In Africa. 1945-1968*. Basingstoke: New York, 2016.

Schmidt, Elizabeth. *Foreign Intervention In Africa: From The Cold War To The War On*

Terror. Cambridge: Cambridge University Press, 2013.

Stejskalová, Tereza, ed. *Filmaři Všech Zemí, Spojte Se!: Zapomenutý Internacionalismus, Československý Film A Třetí Svět = Filmmakers Of The World, Unite! : Forgotten Internationalism, Czechoslovak Film And The Third World*. Praha: Tranzit.cz, 2017.

Taraud, Christelle. La colonie de peuplement, c'est la confiscation des terres "indigènes" pour les colons. Online in: *Idées reçues sur la colonisation. La France et le monde: XVIe-XXIe siècle*. Paris, Le Cavalier Bleu, Idées reçues, 2018. 49 – 56. <https://www.cairn.info/idees-recues-sur-la-colonisation--9791031802640-page-49.htm> (staženo 27.4.2021)

Thénault, Sylvie. "L'Algérie, C'était La France" ... Sans Blague ?". Online in *Histoire Coloniale Et Postcoloniale*. France: Histoire coloniale et postcoloniale, 2012. <https://histoirecoloniale.net/l-Algerie-c-etait-la-France-sans.html>. (staženo 17.4.2021).

Thénault, Sylvie, Le 13 mai 1958 est le tournant de la guerre. *Algérie: des événements à la guerre. Idées reçues sur la guerre d'indépendance algérienne*, sous la direction de Thénault Sylvie. Paris, Le Cavalier Bleu, „ Idées reçues „, 2012, s. 97-103. <https://www.cairn.info/algerie-des-evenements-a-la-guerre--9782846703949-page-97.htm> (staženo 17.4.2021).

Thénault Sylvie, „La bataille d'Alger est le symbole de la guerre d'Algérie.“ Online : , *Algérie : des événements à la guerre. Idées reçues sur la guerre d'indépendance algérienne*, Paris, Le Cavalier Bleu, Idées reçues, 2012, p. 63-71. <https://www.cairn.info/algerie-des-evenements-a-la-guerre--9782846703949-page-63.htm> (staženo 17.4.2021).

Vermeren Hugo, Les migrations françaises et européennes vers l'Algérie au début de la IIIe République, in Abderrahmane Bouchène éd., *Histoire de l'Algérie à la période coloniale. 1830-1962*.(Paris, La Découverte, Poche / Essais,) 2014, 194-200. <https://www.cairn.info/histoire-de-l-algerie-a-la-periode-coloniale--9782707178374-page-194.htm> (staženo 26.4.2021)

Zídek, Petr, and Karel Sieber. *Československo A Blízký Východ V letech 1948-1989*, Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2009.

Zídek, Petr. *Československo A Francouzská Afrika 1948-1968*. Otazníky Našich Dějin, Praha: Libri, 2006.

Odborné publikace

Benčuríková, Martina. “Počiatky Vedecko-Technickej Spolupráce Medzi Československom A Alžírskom 1959 - 1964”. Edited by Monika Kabešová, Matěj Bekera, and Pavlína Parchanská a kol. *České, Slovenské A Československé Dějiny 20.století XIV.*, no. XIV. (2020): 23 - 33.

Curt Gasteyger, “Moscow And The Mediterranean”, online, *Foreign Affairs* 46, no. 4 (1968): 676 - 687, doi:10.2307/20039336. <https://www.foreignaffairs.com/articles/russian-federation/1968-07-01/moscow-and-mediterranean> (staženo 17.4.2021).

Etzold, Thomas H. “The Soviet Union In The Mediterranean”. Online in *Naval War College Review* 37, no. 4 (1984): 4 - 22. <https://www.jstor.org/stable/44637047> (staženo 17.4.2021).

Harrison, Christopher, “French Attitudes To Empire And The Algerian War”, online in *African Affairs* 82, no. 326 (1983): <https://www.jstor.org/stable/721479> (staženo 17.4.2021).

Marangé, Céline, “Le Komintern, Le Parti Communiste Français Et La Cause De L'indépendance Algérienne (1926-1930).”, online, *Vingtième Siècle. Revue D'histoire* 2016, no. 131 (2016): <http://www.jstor.org/stable/44114909>. (staženo 17.4.2021).

Motejlková, Ludmila. “Československo A Francie 1948-1968. Československo-Francouzské Diplomatické A Kulturní Vztahy V Letech 1948-1968.”. Online, (Dizertační práce Univerzita Karlova 2016) <https://dspace.cuni.cz/handle/20.500.11956/72887>. (staženo 17.4.2021).

Vavrečková, Veronika. “Československo-Egyptské Vztahy V Letech 1945–1948”. *Mezinárodní Vztahy* 50, no. 1 (2015): 73 - 87.

Webové zdroje

“Algerian War”, online, *Faculty Of Science And Humanities: The Indochine War (1945-1954)*, (Montreal: Université de Quebec), <http://indochine.uqam.ca/en/historical-dictionary/39-algerian-war.html>.

Ben Slama, Mohammed. “Alger, La Mecque Des Révolutionnaires”. Online. In Youtube 26.6.2017 Francie : Arte, Le point Culture, 2017. <https://www.youtube.com/watch?v=OSmScggTfX8>. (staženo 30.3.2021).

“Le Rôle Du Département”. Online. In Somme.fr, Département de Somme : Le conseil départemental de Somme, 2021. <https://www.somme.fr/departement/votre-departement/linstitution/le-role-du-departement/>. (staženo 30.3.2021).

“Résultats Du Parti À La Chambre Basse”, online, (Université de Sherbrooke, Québec, Canada : École de politique appliquée, Faculté des lettres et sciences humaines, 3.4. 2021), <https://perspective.usherbrooke.ca/bilan/servlet/BMParti?codePays=FRA&codeParti=pcf>. (staženo 3.4.2021).

Teze bakalářské práce

TEZE BAKALÁŘSKÉ PRÁCE
Jméno: Jan Červený
E-mail: 35806638@fsv.cuni.cz
Studijní obor: Mezinárodní teritoriální studia
Semestr a školní rok zahájení práce: Zimní semestr 2020/2021
Semestr a školní rok ukončení práce: Letní semestr 2020/2021
Vedoucí bakalářského semináře: PhDr. Oldřich Tůma, Ph.D.
Vedoucí práce: Mgr. Daniela Kolenovská, Ph.D.
Název práce: Alžírsko a Československo 1954 - 1965: Československá asistence Alžírsku
Charakteristika tématu práce: Práce zkoumá Československou pomoc Alžírsku mezi lety 1954 a 1965. Zaměřuje se na období války v Alžírsku a posléze na nezávislé Alžírsko. Dotýká se také širšího kontextu během studené války a důvodům proč socialistické státy východního bloku podporovaly dekolonizaci, hnutí bojující za nezávislost a nově vzniklé státy ve Třetím světě. Popisuje konkrétně k jaké spolupráci došlo a odpovídá na otázku, jaké byly důvody Československa k této pomoci.
Zdůvodnění úprav a změn tématu od zadání projektu do odevzdání práce: Zahraničně politický vývoj Alžírka se změnil po sesazení Ahmeda Ben Belly z vedoucí pozice v Alžírsku v roce 1965, z toho důvodu se zmenšila i spolupráce s Československem po roce 1965. Zdroje, co jsem pro práci využíval se týkaly více období před rokem 1965 proto práce nezahrnuje pozdější období. Vývoj po roce 1965 byl také jiný než revoluční vývoj od roku 1954 a nezapadal tedy do celkového konceptu práce.
Struktura práce (hlavní kapitoly obsahu): Úvod 1. Výzkumný rámec práce 2. Intervence v Africe 3. Mezinárodní situace 4. Československé pronikání do Alžírka Závěr
Prameny a literatura: Ageron Charles-Robert. Aux origines de la Toussaint 1954. online in Genèse de l'Algérie algérienne. Volume 2. Saint-Denis, Éditions Bouchène, Histoire du Maghreb 2005. 501-516. https://www.cairn.info/genese-de-l-algerie-algerienne--9789961966273-page-501.htm (staženo 18.4.2021). Ageron Charles-Robert. Les guerres d'Indochine et d'Algérie au miroir de "la guerre révolutionnaire ". online in Genèse de l'Algérie algérienne. Volume 2. Saint-Denis, Éditions Bouchène, Histoire du Maghreb, 2005. 517-534. https://www.cairn.info/genese-de-l-algerie-algerienne--9789961966273-page-517.htm (staženo 17.4.2021). Beránek, Zdeněk. Alžírsko. Stručná Historie Států, Praha: Libri, 2007. Bouchène, Abderrahmane, Jean-Pierre Peyroulou, and Ouanassa Siari Tengour. Histoire De L'algerie À La Période Coloniale. 1830-1962. Online. Poche / Essais , Paris: La Découverte, 2014. https://www.cairn.info/histoire-de-l-algerie-a-la-periode-coloniale--9782707178374.htm (staženo 17.4.2021). Byrne, Jeffrey James. La guerre d'Algérie, facteur de changement du système international , in Abderrahmane Bouchène éd., Histoire de l'Algérie à la période coloniale. 1830-1962. Paris, La Découverte, Poche / Essais, 2014, 657-663. https://www.cairn.info/histoire-de-l-

algerie-a-la-periode-coloniale--9782707178374-page-657.htm, (staženo 17.4.2021).

Gallissot René, L'économie coloniale dans l'entre-deux-guerres, online in: Abderrahmane Bouchène éd., Histoire de l'Algérie à la période coloniale. 1830-1962. (Paris, La Découverte, Poche / Essais, 2014), 363-369. <https://www.cairn.info/histoire-de-l-algerie-a-la-periode-coloniale--9782707178374-page-363.htm> (staženo 26.4.2021)

Holečková, Marta Edith. Příběh Zapomenuté Univerzity: Universita 17.listopadu (1961-1974) A Její Místo V Československém Vzdělávacím Systému A Společnosti. Praha: Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, 2019.

Jauffret, Jean-Charles. Ces officiers qui ont dit non à la torture. online in Algérie 1954-1962, Paris, Autrement, Mémoires/Histoire 2005, s. 142-154. <https://www.cairn.info/ces-officiers-qui-ont-dit-non-a-la-torture--9782746707184-page-142.htm> (Staženo 17.4.2021).

Kapuscinski, Ryszard, and Bozena Dudko. Šáhinšáh: I Knihy Mají Své Osudy: Post Scriptum Rozhovor S Dušanem Provazníkem Od Bozeny Dudko, Žilina: Absynt, 2017.

Kadri, Aïssa. Histoire du système d'enseignement colonial en Algérie. Online in, La France et l'Algérie: leçons d'histoire: De l'école en situation coloniale à l'enseignement du fait colonial. Lyon: ENS Éditions, 2007. 19-39 <http://books.openedition.org/enseditions/1268>. (staženo 27.4.2021)

Muehlenbeck, Philip E. Czechoslovakia In Africa. 1945-1968. Basingstoke: New York, 2016.

Schmidt, Elizabeth. Foreign Intervention In Africa: From The Cold War To The War On Terror. Cambridge: Cambridge University Press, 2013.

Stejskalová, Tereza, ed. Filmaři Všech Zemí, Spojte Se!: Zapomenutý Internacionalismus, Československý Film A Třetí Svět = Filmmakers Of The World, Unite! : Forgotten Internationalism, Czechoslovak Film And The Third World. Praha: Tranzit.cz, 2017.

Taraud, Christelle. La colonie de peuplement, c'est la confiscation des terres "indigènes" pour les colons. Online in: Idées reçues sur la colonisation. La France et le monde: XVIe-XXIe siècle. Paris, Le Cavalier Bleu, Idées reçues, 2018. 49 – 56. <https://www.cairn.info/idees-recues-sur-la-colonisation--9791031802640-page-49.htm> (staženo 27.4.2021)

Thénault, Sylvie. "L'algérie, C'était La France" ... Sans Blague ?". Online in Histoire Coloniale Et Postcoloniale. France: Histoire coloniale et postcoloniale, 2012. <https://histoirecoloniale.net/l-Algerie-c-etait-la-France-sans.html>. (staženo 17.4.2021).

Thénault, Sylvie, Le 13 mai 1958 est le tournant de la guerre. Algérie: des événements à la guerre. Idées reçues sur la guerre d'indépendance algérienne, sous la direction de Thénault Sylvie. Paris, Le Cavalier Bleu, „ Idées reçues „, 2012, s. 97-103. <https://www.cairn.info/algerie-des-evenements-a-la-guerre--9782846703949-page-97.htm> (staženo 17.4.2021).

Thénault Sylvie, „La bataille d’Alger est le symbole de la guerre d’Algérie.“ Online : , Algérie : des événements à la guerre. Idées reçues sur la guerre d’indépendance algérienne, Paris, Le Cavalier Bleu, Idées reçues, 2012, p. 63-71. <https://www.cairn.info/algerie-des-evenements-a-la-guerre--9782846703949-page-63.htm> (staženo 17.4.2021).

Vermeren Hugo, Les migrations françaises et européennes vers l’Algérie au début de la IIIe République, in Abderrahmane Bouchène éd., Histoire de l’Algérie à la période coloniale. 1830-1962.(Paris, La Découverte, Poche / Essais,) 2014, 194-200. <https://www.cairn.info/histoire-de-l-algerie-a-la-periode-coloniale--9782707178374-page-194.htm> (staženo 26.4.2021)

Zídek, Petr, and Karel Sieber. Československo A Blízký Východ V letech 1948-1989, Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2009.

Zídek, Petr. Československo A Francouzská Afrika 1948-1968. Otazníky Našich Dějin, Praha: Libri, 2006.

Podpis studenta a datum: Červený 3.5.2021

Schváleno	Datum	Podpis
Vedoucí práce		
Vedoucí bakalářského semináře		
Garant oboru		